

T.C
Mersin üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı

147321

KAYGI VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN EVLİLİK UYUMU İLE İLİŞKİSİ

F.ÇAĞLA GÜRSOY

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNDOĞDU

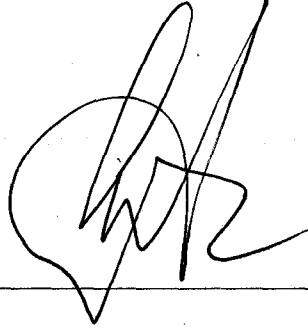
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN,2004

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

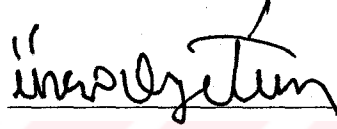
Bu çalışma, Jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Zafer GÖKÇAKAN

Üye

Prof. Dr. Ünsal Yetim

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNDOĞDU (Danışman)

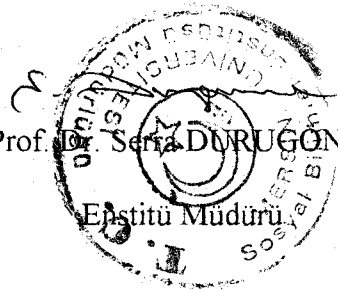
Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

... / ... / 20..

Prof. Dr. Serife DÜRÜGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada evli çiftlerin kaygı, yaş, iş, eğitim, evlilik yılı, çocuk, evlenmeden önceki tanışıklık süresi ve evlilik biçimlerinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırma kapsamına 100 evli kişi (50 erkek ve 50 kadın) dahil edilmiştir.

Araştırmada bağımlı değişken olan evlilik uyumunu ölçmek için Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan "Evlilikte Uyum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın demografik değişkenleri olan yaş, iş, evlilik yılı, çocuk, evlenmeden önceki tanışıklık süresi ve evlilik biçimini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu evli çiftlere uygulanmıştır. Diğer bağımsız değişken olan Beck Anksiyete Envanteri ile ölçülmüştür.

Verilerin analizinde evlilik uyumunu yordayan değişkenlerin tespiti amacıyla kadınlar ve erkeler için ayrı iki farklı aşamalı dogrusal çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bütün istatistiksel hesaplamalarda SPSS paket programı kullanılmıştır.

Araştırma sonunda, kadınların evlilik uyumunu yordayan değişkenlerin kaygı ve eğitim olduğu bulunmuştur. Erkeklerin ise evlilik uyumunu yordayan değişkenlerin kaygı ve çalışma durumu olduğu görülmüştür. diğer demografik değişkenler evlilik uyumunu yordamamıştır.

Araştırma bulguları tartişılmıştır. Araştırma bulguları işığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

SUMMARY

The purpose of this study was to investigate anxiety, age, job, education, years of marriage, children, meet times before marriage, style of marriage in predicting marital adjustment. 100 individuals who were married couples (50 men and 50 women) are taken as sample in the study.

In order to examine marital adjustment as the dependent variable, the "Marital Adjustment Scale" which is developed by Locke and Wallace (1959) and adapted in Turkish by Tutarel-Kışlak was utilized. A "Personel Information Form" is developed by researcher in order to determine the independent variables which are age, job, education, years of marriage, children, meet times before marriage, style of marriage. For anxiety, "Beck Anxiety Inventory" is used.

In statistical analysis, multiple stepwise linear regression is utilized for women and men for the predicting marital adjustment. For the statistical analyses SPSS program is used.

The finding showed that anxiety and education predicted the marital adjustment in women couples. In men couple, anxiety and job predicted the marital adjustment. Another demographic variables are not predicted the marital adjustment.

The findings of study as discussed and depending on these findings various suggestions were made.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
I.1 Problem.....	4
I.2. Alt Problemler.....	5
I.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
I.4. Sınırlılıklar.....	6
I.5. Tanımlar.....	6
II. BÖLÜM.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
II. 1. Kuramsal Açıklamalar.....	8
II.1.1. Kaygı Kavramı.....	8
II.1.2. Kaygı ve Evlilik Uyumu.....	10
II.1.3. Evlilik ve Eşlerarası İlişkiler.....	11
II.1.3.1. Evlilik Uyumu.....	15
II.1.3.2. Evlilik Kuramları.....	18
II.1.3.2.1.Yapısal Yaklaşım.....	19
II.1.3.2.2. Stratejik Yaklaşım.....	19
II.1.3.2.3.Nesne İlişkileri Kuramı.....	21
II.1.3.2.4.Davranışçı Yaklaşım.....	21
II.1.3.2.5. Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım.....	23

II.2.Evlilik İlişkileri İle İlgili Araştırmalar.....	26
II.2.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	27
II.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	34
III. BÖLÜM	39
YÖNTEM.....	38
III.1. Araştırmanın Modeli.....	38
III.2. Araştırma Grubu.....	38
III.3. Veri Toplama Araçları.....	38
III.3.1. Evlilikte Uyum Ölçeği.....	38
III.3.1.2. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Güvenirliği.....	39
III.3.1.3. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Geçerliği.....	40
III.3.1.4. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Puanlanması.....	41
III.3.2.1. Beck Anksiyete Envanteri.....	41
III.3.2.2. Beck Anksiyete Envanterinin Güvenirliği.....	42
III.3.2.3. Beck Anksiyete Envanterinin Geçerliği.....	42
III.3.2.4. Beck Anksiyete Envanterinin Puanlanması.....	43
III.4 İşlem Yolu.....	43
III.5.Verilerin Analizi.....	43
IV. BÖLÜM	45
BULGULAR	45
IV.1 Araştırma Grubu İle İlgili Betimsel İstatistikler.....	45
IV.2. Kadınların Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin	
Bulgular.....	45

IV.3. Erkeklerin Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin	
Bulgular.....	47
V. BÖLÜM	49
TARTIŞMA VE YORUM	49
V.1. Kadınların Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulguların	
Tartışılması.....	50
V.2. Erkeklerin Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulguların	
Tartışılması.....	53
VI. BÖLÜM	55
VARGI VE ÖNERİLER	55
KAYNAKÇA	58
EKLER:	64
EK-1 Kişisel Bilgi Formu.....	64
EK-2 Evlilikte Uyum Ölçeği.....	66
EK-3 Beck Anksiyete Envanteri.....	68
Ek-4 Evlilik Uyumunu Yordamadığı İçin Eşitliğe Dahil Edilmeyen Değişkenlerle	
İlgili t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri.....	69
Ek-4 Evlilik Uyumunu Yordamadığı İçin Eşitliğe Dahil Edilmeyen Değişkenlerle	
İlgili t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri.....	70

BÖLÜM I

GİRİŞ

Toplumsal bir varlık olan insan, varoluşundan bugüne kadar çevresiyle devamlı biyolojik, psikolojik, duygusal ve sosyal bir etkileşim içerisinde olmuştur. Bu ilişkiler, insanoğlunu diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. Birey, çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak, aynı zamanda soyunu devam ettirmek için ikili ilişkilere girmiştir. Bu amaç doğrultusunda, ikili ilişkiler medeniyetler ilerledikçe günümüze kadar çeşitli evrelerden geçerek evlilik kurumunun oluşmasına neden olmuştur.

Evlilik, en yalın sözlük anlamı ile erkekle kadının aile kurmak için kanuna uygun olarak birleşmesi, izdivaç kurmasıdır (Türk Dil Kurumu, 1988). Başka bir tanım ise evliliği iki insanın hayatları boyunca birbirlerinin yanında olmaya niyetli olduklarına dair verdikleri resmi söz olarak tanımlar (Günay, 2000).

Tanımlardan anlaşılacağı gibi, kişinin bir eş seçerek toplumun en küçük birimi olarak nitelendirilen aile kurumunu oluşturması, toplumların ve insanlığın devamı için gereklidir.

Günümüzde, teknolojinin ilerlemesi, yaşanan ekonomik ve siyasi krizler, terör eylemleri ve yaşamın giderek daha karmaşık ve zor bir hale gelmesi gibi nedenler, insanların psikolojik yapılarını etkilediği kadar bireylerin evliliklerini ve aile yapılarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de boşanmalar artmaktadır. Boşanma oranlarındaki artış, dikkatleri evlilik ilişkisine çevirmeye başlamıştır.

Yurt dışında, evlilik ilişkisi ile yapılmış çalışmalar ülkemize oranla daha eskilere dayanmaktadır. Araştırmacıların dikkatlerini, evlilik denilen çiftler arası özel ilişkiye yöneltmelerinin sebebi, Amerika'da 1960 ile 1980'li yıllar arasında boşanma oranlarındaki artıştır. Evlenenlerin sayısı kadar boşanmalardaki artış, hem toplumsal yaşantıyı, hem de çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilemiştir (O,Leary ve Smith, 1991). Sistematik olarak yapılan çalışmalarda bozuk aile düzenine sahip ya da boşanmış ailelerden gelen çocukların, düzenli bir aile yaşantısına sahip çocuklardan daha fazla psikopatoloji riskine sahip olduğu görülmüştür (Fendrich, Warner ve Weissmann, 1990).

Amerika'da boşanma oranlarındaki artışın dikkat çekici olması ve evliliklerdeki uyuşmazlıkların sebep olduğu depresyon, alkolizm veya intihar gibi psikopatolojik süreçler, evlilik terapilerine (marital therapy) ihtiyaç duyulmasına sebep olmuştur. Bu alandaki gelişmeler ve çalışmalar, Amerikan Psikologlar Derneği tarafından 1987 yılında çıkartılmaya başlanan Family Psychology Division ve Journal of Family Psychology adlı dergiler aracılığıyla araştırmacılara duyurulmaktadır (O,Leary ve Smith, 1991).

Türkiye'de ise, evlilik ile ilgili çalışmalara bakıldığında, yurt dışına oranla, daha yeni çalışılmaya başlanmış bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz, 2001). Buna bağlı olarak anılan konuyla ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, ilk çalışmaların eşler arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik batı literatüründeki ölçeklerin Türk kültürüne uyarlama çalışmaları olduğu görülmüştür (Örneğin, Tutarel-Kışlak, 1992; Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği, 1996; Fıfıloğlu ve Demir, 1997). Uyarlama çalışmaları yapılmış olan bu ölçekler, daha sonra çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır (Yılmaz, 2001). Ancak ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların yeterli düzeye

gelebilmesi için, araştırmacıların evlilik konusunda daha sık çalışma yapması gerekmektedir.

Bu çalışmanın da konusu olan evlilik, bir çok değişkeni içeren karmaşık bir süreçtir. Her evlilikte, bireylerin kendi özellikleri, kişilik yapıları ve ruhsal durumları evliliğe etki etmektedir. Bireylerden birinin ruhsal durumundaki bozukluk evlilik uyumlarını düşürmektedir. Micheal ve Alan (2000)'ın yapmış olduğu bir çalışmada, kadın eşlerden depresyon belirtisi gösteren ile göstermeyen çiftler karşılaştırılmıştır. 44 çift üzerinde yapılan bu çalışma sonucunda, eşi depresyonda olan çiftlerin evlilikleri, depresyon belirtileri göstermeyen çiftlerin evliliklerine oranla daha uyumsuz çıkmıştır.

Benzer bir şekilde, Kung (2000)'un yapmış olduğu başka bir araştırmaya göre, depresyon ve stres, sosyal destek eksikliği, rol beklentileri ve birbirlerine etki eden dinamikler, evlilikte mutsuzluk (marital distres) yaratmaktadır. Çiftler üzerinde yapılan bu çalışma da, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişki açıkça ortaya konulmuştur. Çiftlerin birinin depresif olması, evlilik uyumunu olumsuz etkilemekte ve stres, sosyal destek eksikliği görülmektedir. Ayrıca rol beklentileri kesintiye uğramaktadır. Bu tür çiftlerin, evlilik terapisinden geçmeleri gerektiği, terapi sonucunda ise evliliklerinde düzelmeler kaydedildiği görülmektedir.

Evlilik uyumunu etkileyebilecek, depresyon kadar yaygın hatta daha sık karşılaşılan psikolojik bir durum ise kaygıdır. Freud'a göre kaygı, egonun bir işlevi olduğu kadar psikolojik bir olgudur. Fiziksel veya toplumsal çevreden gelen tehlikelere karşı bireyi uyarma, gerekli uyumu sağlama ve yaşamı sürdürebilme işlevine katkıda bulunur (Geçtan, 1996). Kaygı birçok tanı katagorisinin temelinde yer alan süreç olarak kabul edilmekte ve gözlenen belirti örüntülerine bağlı olarak değişik kaygı bozuklukları tanımlanmaktadır (Kızlak, 1996).

Bilişsel-davranışçı kuramlar, evlilik fonksiyonlarında kaygının evlilik uyumunu etkilediğini belirtmektedirler. Baucom ve Epstein (1990)'ın bilişsel-davranışçı evlilik teorilerine göre, duygusal faktör olarak tanımlanan kaygı mutsuz evliliklerde önemli rol oynadığına inanılan 4 negatif duygudan biridir. Ancak tek başına kaygının, evlilik fonksiyonlarını bozmadığını ve bunun yanında daha başka faktörlerin de etkili olabileceği belirtilmektedir. Bilişsel davranışçı kuramlar, kaygı gibi duygusal faktörler kadar, davranışsal ve bilişsel faktörlerin de evlilik ilişkilerini etkilediğini iddia etmektedirler. Davranışsal ve bilişsel faktörlerin de işin içine girmesiyle, zayıf evlilik fonksiyonları, kaygı semptomlarını ortaya çıkarabilmektedir.

Bu perspektiften bakıldığında, kaygı ve kaygının fizyolojik belirtileri, evli bireylerin evlilik uyumlarını etkileyen temel değişkenlerden birisi olarak görülmektedir. Bunun yanında evlilik uyumunun bir ilişkinin paylaşılması sürecinin niteliğiyle ilgili bir değişken olması nedeniyle birçok demografik değişken tarafından da etkilenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca evlilik ilişkisi sadece iki farklı bireyin fiziksel olarak bir mekan paylaşması değil, ekonomik, sosyal ve psikolojik bir birlikteliği paylaşmasıdır. Bu yüzden bireylerin demografik özelliklerinin de evlilik uyumunu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu bilgilere dayanılarak, bu araştırmada evli çiftlerin kaygı, cinsiyet, yaş , çalışıp çalışmama durumu, evlilik süresi, evlilik biçimleri, evlenmeden önceki tanışıklık süresi ve çocuk sahibi olmalarının, evlilik uyumunu yordama düzeyleri incelenmiştir.

I. Problem

Evli çiftlerin, gözlenen kaygı düzeyleri, cinsiyet, yaş, çalışıp çalışmama durumu, evlilik süresi, evlilik biçimleri, evlenmeden önceki tanışıklık süresi ve çocuk sahibi olmaları evlilik uyumunu yordamakta mıdır?

I.II.Alt-problemler

Probleme dayalı alt problemler şu şekildedir:

1. Evli çiftlerde kaygı, evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
2. Evli çiftlerde yaş, evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
3. Evli çiftlerde işte çalışıp çalışmama durumu evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
4. Evli çiftlerde eğitim düzeyi evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
5. Evli çiftlerde evlilik süreleri evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
6. Evli çiftlerde evlilik biçimleri evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
7. Evli çiftlerde evlenmeden önceki tanışıklık süresi evlilik uyumunu yordamakta mıdır?
8. Evli çiftlerin çocuk sahibi olmaları evlilik uyumunu yordamakta mıdır?

I.III. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Evlilik, toplumsal yaşamın çok önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Hem çocukların yetiştirilmesi, hem de toplumsal kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında temel araç durumunda olan evlilik kurumu, gelecek kuşakların sağlıklı yetiştirilmesinde yaşamsal role sahip görünmektedir. Aile içinde evlilik uyumunun bozuk olması, çocukların aile ortamında daha çok duygusal sorun yaşamasına ve ruh sağlığının bozulmasına da neden olabilecektir. Evlilik kalitesinin yükseltilmesinin ve ailedeki uyumun artırılmasının gelecek kuşakların ruh sağlığı açısından önemi büyüktür. Bu nedenle evlilik kalitesinin artırılması da anlamlı bir çalışma alanı olmaktadır. Türk

toplumunda evlilik uyumunu etkileyebilecek değişkenlerin belirlenmesi bu çalışmaların yeterli düzeye gelmesinde gerekli ve aydınlatıcı olacaktır. Buna bağlı olarak, bu çalışmanın amacı, demografik değişkenlerin ve kaygının evlilik uyumunu ne derecede yordadığını araştırmaktır.

Ayrıca, bu çalışmada elde edilecek bulguların; kaygının evlilik uyumunda etkisi konusunda Türkiye'deki evlilik, aile danışmanlığı hizmetlerine yönelik bilimsel düşünme ve araştırma olanaklarının yaratılmasında, evlilik konusuna ek bilgi sağlanmasında katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Türk kültüründen elde edilecek bulguların, literatürde yer alan bulgularla karşılaştırılmasının yapılabilecek olması ve bu karşılaştırma sonucunda kültüre özgü öğelerin belirlenmesi de Türkiye'de yapılacak evlilik terapisi çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

I.IV. Sınırlamalar

I.Araştırmanın grubunu Mersin ilinde yaşayan evli çiftlerden demografik değişkenler dikkate alınarak rastgele seçilerek 50 evli çift oluşturmuştur.

II. Araştırmanın verileri araştırmacının hazırladığı "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanan demografik bilgiler, "Beck Anksiyete leği" (şahin ve diğerleri, 1998; Akt: Savaşır, 1997) ve "Evlilikte Uyum leği"nin (Tutarel-Kışlak, 1999) ltğ niteliklerle sınırlıdır.

I.V. Tanımlar

Evlilik (Marriage): Karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, ocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir. Evlilik kurumsallaşmış bir yol, bir ilişki sistemi, bir kadınla bir erkeği, "karı-koca" olarak

birbirlerine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden “devletin” kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Özgüven, 2000).

Evlilik Uyumu (Marital Adjustment): Eşlerin birbirlerine ve evliliğin bütünlüğüne uyum sağlayacak şekilde değişiklikleri özümledikleri, birbirleri ile iletişim kurabildikleri, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlıkları yaşamadıkları, anlaşmazlıkları her ikisini de memnun edecek şekilde çözümledikleri evlilikler olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada uyum, Locke ve Wallace'nın (1959) geliştirmiş olduğu “Evlilikte Uyum Ölçeği” ile değerlendirilmiştir.

Kaygı (Anxiety): Tek bir dışsal uyararla sınırlı olmayan, kolay giderilemeyen, değişik yaşantılara bağlı olarak hissedilen, gerçekçi olmayan, yoğun bunaltı, korku ve endişe duygusu olarak tanımlanmaktadır. Kaygının pek çok fiziksel belirtisi olabilir. Kaslarda gerginlik, titreme, ürperme, yerinde duramama, bulantı, ishal, sık idrar yapma gibi değişik fiziksel duyumlar ve belirtiler yaşanabilir. Bu çalışmada kaygı ve fiziksel boyutları, kendini değerlendirme ölçeği olan “Beck Anksiyete Envanteri” ile değerlendirilmiştir.

Evlilik Biçimleri: Türk kültüründe eş seçimi, geleneksel eş seçme yaklaşımı ve modern (tanışarak, anlaşarak eş seçme) yaklaşımı olarak ikiye ayrılmaktadır (Özgüven, 2000). Bireyler, evlenme biçimlerinden kendi seçimleri, ailelerinin seçtiği kişilerle veya Anadolu'da çok yaygın olan görücü usulü ile evlenmiş olabilirler. Bu çalışmada, çiftlerin evlenme biçimleri kendi seçimleri (flört veya arkadaşlık dönemi sonucunda), ailelerin önerdiği kişilerle evlenme (aileler istediği için seçilen eş adayıyla evlenme) ve tamamen görücü usulü (herhangi bir tanışıklık, arkadaşlık sürecinden geçmeden) evlenme olarak 3 biçimde ele alınmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

II.I. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde bağımsız değişkenlerden biri olan kaygının tanımları nedenleri ve araştırmada evlilik uyumu ile olan ilişkisine yönelik çalışmalar verilmiştir. Daha sonra evlilik, evlilik ilişkilerinin niteliği ve önemi, evlilik uyumu denilen olgunun tanımları ve uyumu bozan faktörler ile evlilik uyumunu açıklamaya yönelik temel kuramlar açıklanmıştır. Son olarak da, evlilik uyumu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

II.I.I. Kaygı Kavramı

Kaygı (anxiety), depresyon kadar yaygın hatta daha sık karşılaşılan psikiyatrik bir durumdur. Kaygı birçok tanı kategorisinin temelinde yer alan bir süreç olarak kabul edilmekte ve gözlenen belirti (symptom) örüntülerine bağlı olarak değişik kaygı bozukluğu kategorileri tanımlanmaktadır (Kızlak, 1996). Kaygı, tek bir dışsal uyarana sınırlı olmayan, fobilerdeki gibi sürekli ve yaygın kaçınma davranışları ile birlikte görülmeyen, kolay giderilemeyen bunaltı, sıkıntı ve endişe duygusu olarak tanımlanabilir. Bu duygu hafif bir tedirginlik duygusundan panik derecesine varan yoğunlukta yaşanabilmektedir (Kabakçı, 1998).

Bilişsel-davranışçı bakış açısına göre kaygı durumları 2 tipe ayrılmaktadır (Kabakçı, 1998). Birinci tip kaygıda, hemen her ortamda, beklenmedik zamanlarda ortaya çıkan ve tekrarlayan panik nöbetleri en önemli problemdir. Panik nöbetleri sırasında kişiyi rahatsız edecek şekilde çarpıntı, göğüs ağrısı, halsizlik, nefes tıkanıklığı, ölecekmiş hissi gibi yoğun fiziksel duyular ortaya çıkmaktadır. Bu yoğun ve sıkıntı veren duyular

nedeniyle hastalar gerçek bir tehlike ile karşı karşıya olduklarını düşünürler ve duyumları, hemen gelmekte olan fiziksel veya ruhsal bir felaketin habercisi olarak yorumlamaktadırlar.

Kaygının ikinci tipinde ise en önemli problem, panik nöbetlerinin geleceği beklentisi ile bağlantısı olmayıp, değişik yaşantılara bağlı olarak hissedilen, gerçekçi olmayan, yoğun bunaltı, korku ve endişedir. Bu tür yaygın kaygı durumunda pek çok fiziksel belirti hissedilebilir. Kaslarda gerginlik, titreme, ürperme, çarpıntı, ağız kuruluğu, ishal veya kabızlık, mide rahatsızlığı sık sık idrara çıkma gibi yoğun fiziksel belirtiler görülmektedir.

Benzer bir şekilde Spielberger (1996)'in İki Faktörlü Kaygı Kuramı ise, kaygı bozukluğunu Durumluk Kaygı-Sürekli Kaygı olmak üzere 2 tipe ayırmıştır (Akt: Öner ve LeCompte, 1983).

Bireyin içinde bulunduğu stresli durumdan dolayı hissettiği subjektif korku durumluk (state) kaygı olarak tanımlanmaktadır. Durumluk kaygı fizyolojik olarak da otonom sinir sistemini bozmaktadır. Bunun sonucunda terleme, sararma, kızarma ve titreme gibi fiziksel değişimler oluşmaktadır. Bu durum bireyin gerilim ve huzursuzluk duygularının göstergesidir. Stresin yoğun olduğu zamanlar durumluk kaygı seviyesinde yükselme, stres ortadan kalkınca düşme olmaktadır.

Sürekli (trait) kaygı ise bireyin kaygı yaşantısına olan yatkınlığıdır. Birey sürekli olarak huzursuzluk içinde yaşar. Genellikle mutsuzluk görülmektedir. Doğrudan doğruya çevreden gelen tehlikelere bağlı olmayan bu kaygı türü içten kaynaklanır. Sürekli kaygı objektif kriterlere göre nötr olan durumların birey tarafından tehlikeli ve özünü tehdit

edici olarak algılanması sonucu oluşmaktadır. Bu tür kaygı seviyesi yüksek olan bireylerin kolaylıkla incindikleri ve karamsarlığa büründükleri görülmektedir.

Freud ise kaygıyı, egonun bir işlevi olan, psikolojik bir olgu olarak tanımlamaktadır. Fiziksel ve toplumsal çevreden gelen tehlikeye karşı bireyi uyarma, gerekli uyumu sağlama ve yaşamı sürdürebilme işlevine katkıda bulunur . Ancak kaygı, gerçek dışı ve mantığa aykırı bir nitelik alırsa, uyum sağlamaya yardımcı olan işlevlerin yitirilmesine ve normal dışı davranışların oluşmasına sebep olur. Bu yüzden kaygı agorafobi, panik bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk ve post travmatik stres bozukluğu gibi birçok tanı kategorisinin de temelinde yer alan süreç olarak kabul edilmektedir (Geçtan,1996).

Kaygı bilindiği gibi çok karşılaşılan bir durum olması nedeniyle çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Psikoloji ve psikolojik danışma alanında, kaygının bir çok bağımlı değişkenler ilişkisi araştırılmış, hala da bir çok araştırmaya konu olmaktadır. Bu çalışma da ise kaygı, bağımsız bir değişken olarak ele alınmış ve evlilik uyumu ile ilişkisi incelenmiştir.

II.I.II. Kaygı ve Evlilik Uyumu

Batı literatüründe, kaygı kavramı ve tanımlanan kaygı bozukluklarının herhangi bir tipi ile evlilik kalitesi arasındaki ilişki sık sık araştırma konusu olmaktadır. Kaygı bozukluklarından herhangi birisinin çiftlerde olmasının, evlilikleri ve evlilik uyumlarını etkilediği bu araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Dehle ve Weiss,2002). Ancak ülkemizde bu tür araştırmalara pek rastlanmamaktadır.

McLeod (1994), kaygı ile evlilik arasındaki ilişkinin varlığını ortaya koymak amacıyla yapmış olduğu bir araştırmada, evliliğin niteliği ile çiftlerin yaşantıları arasında

bir ilişki bulmuştur. Çiftlerden ikisinin veya herhangi birinin kaygı bozukluğu yaşamaması, evlilik ilişkilerini de zayıflatmaktadır. Genel kaygı bozukluğu olan kadın eşler, kaygı bozukluğu yaşamayan diğer kadın eşlere göre evliliklerinin daha uyumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra erkek eşlerin fobik veya panik bozukluğu olması halinde, kadın eşler de etkilenmekte ve evliliklerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Dehle ve Weiss (2002) ise durumluk (state) kaygının evlilik uyumunu etkileyen bir faktör olduğunu düşünerek, 45 evli çift üzerinde durumluk kaygı ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu çalışma, sonucunda durumluk kaygı düzeyinin zaman içinde değişen bir durum olduğunu ve zaman içinde değişen bu kaygı türünün evlilik uyumunu anlamlı derece yordadağı ortaya çıkmıştır. Görülüyor ki kişinin kaygı yaşantısı olması halinde, kendisi kadar evliliği ve eşi de bundan etkilenmekte ve ilişkileri zayıflamaktadır.

II.I.III.Evlilik ve Eşler Arası İlişkiler

Evlilik, en yalın sözlük anlamı ile erkekle kadının aile kurmak için kanuna uygun olarak birleşmesi, izdivaç kurmasıdır (Türk Dil Kurumu, 1988). Başka bir tanım ise, evliliği iki insanın hayatları boyunca birbirlerinin yanında olmaya niyetli olduklarına dair verdikleri resmi söz olarak tanımlar (Günay, 2000).

İki insanın bir araya gelmesi ile aynı zaman ve mekan paylaşılmaya başlanır. İki kişiden oluşan bir psikolojik sistem kurulmuş olur. İki farklı karakter ve cinsiyette insanın, hayatını birleştirerek bir arada yaşamaya karar verdikten itibaren içine girdikleri bu psikolojik sistem, güzel yanları olmasının yanında bir o kadar da zorlu ve güç bir yaşantıyı içerir (Tümer, 1998).

İnsanoğlunun devamlılığını sağlayan bu psikolojik sistem, aile ve evlilik ilişkilerinin önemini de göz önüne sermektedir. Bu yüzden, aile örüntülerinin ve evlilik ilişkilerinin incelenmesi, gerek kuramsal gerekse klinik amaçlar için önem taşımaktadır. Evlilik ilişkilerinin değerlendirilmesi, her iki eşin kişilik özelliklerinin, eşlerin birbirlerine karşı tutumlarının ve eşler arası etkileşimin araştırılmasını içermektedir (Tuğrul, Kabakçı, Öztan, 1993). Kısacası, evlilik ilişkileri, kadın ve erkek eşin birbirleri ile olan iletişimini içerdiği kadar, eşlerin çevre ve diğer durumlarla olan etkileşimini de kapsamaktadır.

Geçen on yıl içinde ortaya çıkan kavramsal ve görgül önerilere bakıldığında evlilik ilişkilerinin; fizyoloji, biliş, duyuş, şiddet, sosyal destek ve davranış örüntüleri gibi kişiler arası süreçlerden, mikrobağlantıları (örn: çocukların varlığı, yaşamdaki stres kaynakları ve geçişler) ve makrobağlantıları (örn: ekonomik etmenler) içeren evliliğin sürdürüldüğü çevreler ve bilişsel yaşantılardan oldukça önemli düzeyde etkilendiği görülmektedir (Kışlak, 2002).

Evliliklerdeki uyuşmazlıklar incelenirken ise, evlilik terapilerinde önemli bir yere sahip olan bilişsel-davranışçı evlilik terapileri, öncelikli olarak dikkatlerin, eşler arası ilişkinin niteliğine ve erkek ya da kadın eşin bu ilişkiye nasıl etkide bulunduğu yöneltmesini önermektedir (Epstein ve Baucom, 1993).

Bu çalışmanın temelini oluşturan bilişsel davranışçı evlilik yaklaşımı, eşler arası ilişkilerde bilişsel süreçlerin, ilişkinin niteliğini etkilediğini öne sürmektedir (Baucom ve Epstein, 1993). Baucom ve arkadaşlarına (1993) göre , eşler arası ilişkide yaşanan uyuşmazlıkların nedeninin bilinmesi için 5 bilişsel faktörün anlaşılması gerekmektedir. Bu 5 bilişsel faktör; eşlerin seçici algıları (selective perception), yüklemeleri (attributions), beklentileri (expectancies), sayılıları (assumptions) ve eşlerin

standartları (standarts) olarak belirtilmektedir. Baucom ve Epstein (1993), ilişkilerin niteliğinde, bu değişkenlerin önemli rol oynadığını düşünmektedir.

Bilişsel faktörlerden ilki olan seçici algı (selective perception), kişinin kendi davranışını, eşinin davranışını ve çiftlerin birbirleri olan etkileşimini içerir. Bu süreçte her iki taraf da farkındadır. Seçici algı olarak adlandırılan bu süreç, diğer bilişsel süreçlere ve çıktılara temel teşkil etmektedir. Ayrıca sonradan gelen bilişsel değerlendirmelere de materyal sağlamaktadır. Araştırmacılar ve klinik psikologlar, eşlerin aralarındaki uyumsuzlukların (marital discord) nedeni ile çalışırken, bireylerin ve çiftlerin sadece bu durum üzerinde durmaları, diğer yönleri ve durumları göz ardı etmelerine neden olan bilişsel temellerle ilgilenmektedir. Seçici algının sebep olduğu bu süreci Beck ve arkadaşları (1985), seçici ayırma (selective abstraction) olarak tanımlamıştır. Erkek eşin çatışma durumunda, kadın eşin sürekli kendi menfaatine göre davranmasından şikayet etmesi, kocanın diğer zamanlarda kendisinden fikir alan ve onun istediği gibi davranan eşinin, bu davranışlarını göz ardı ettiği anlamına gelmektedir. Seçici algı denilen bilişsel sürecin sebep olduğu bu yanılgi, eşler arası ilişkilerde uyumsuzluklara neden olmaktadır.

Bilişsel süreçlerden ikincisi, yükleme (attributions) olarak tanımlanmaktadır. Nedensel yüklemeleri (causal attributions) ve sorumluluk yüklemeleri (responsibility attributions) olmak üzere iki yükleme biçimi tanımlanmaktadır. Evlilik ilişkilerindeki yükleme örüntülerinden biri olan nedensellik yüklemesi, olayı veya davranışı neyin ortaya çıkardığı sorusuyla ilgilidir. Sorumluluk yüklemesi ahlaki sorumluluğa yakın olup, ahlaki sorumlulukta suçlama ile yakından ilgilidir. Sorumluluğun, suçlamayı etkileyen değişkenlerden etkilendiği, ayrıca kasıtlı davranış ile bencil davranışları içeren güdü boyutunun sorumluluk yüklemesinin temelini oluşturduğu ileri sürülmektedir (Tutarel-Kışlak, 1997). Kişiler neden oldukları sonuçlardan aynı zamanda sorumlu tutuldukları için

nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasında yüksek bir korelasyon olduğu gösterilmiştir, ancak iki karar kavramsal olarak birbirinden farklıdır (Finchan ve Bradbury, 1987; Akt: Tutarel-Kışlak, 1997).

Eşler arası ilişkide önemli olan diğer bir bilişsel faktör ise, beklentilerdir (expectancies). Çiftler, olaylar hakkında yüklemelerde buldukları kadar, olaylar ve gelecekte evlilik hayatlarında görülebilecek durumlar hakkında, tahminde bulunmaktadır. Gelecekteki eş davranışına dair tahminleri, aynı zamanda beklentiler denilen bilişsel süreçtir (Baucom, 1993). Çiftlerin beklentileri gelecek için önemlidir. Bireysel davranışlarına ve sorumluluklarına etki etmektedir. Örneğin çocukları olmayan bir çiftten, kadın eşin çok çalışıyor olması ve eve işi sebebiyle geç saatlerde gelmesi, kocası tarafından eşine yönelik olarak çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getiremeyecek bir anne beklentisi oluşturabilmektedir. Eşler arasında geleceğe dair bu tür beklentiler, zaman zaman ilişkide uyumsuzluklara sebep olabilmektedir.

Beklentiler; seçici algı ile nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinden etkilendiği gibi, adı geçen bilişsel faktörleri de etkilemektedir. Aynı zamanda dördüncü faktör olan sayılımlar (assumptions) veya inançlar (beliefs) da, beklentiler üzerinde etkilidir. Sayılımlar, durumların gerçekte nasıl olduğuna dair bireylerin görüşlerini içerir. Eşlerin geçmişten gelen beklentileri, şu anki objeler ve genel durumlar hakkındaki sayılımlarını oluşturmaktadır. Örneğin birçok erkek eşin, mekanik kabiliyet gerektiren işlerde kadınların beceriksiz olduklarına dair sayılımları vardır. Bu tür sayılımlar, erkek eşin evlilikteki rolleri, nasıl planladığına dair güçlü ipuçları vermektedir. Eşlerin hayatta genel durumlara ve insanlara karşı bu tür sayılımlarının olması özellikle evlilik hayatında zaman zaman eşler arasında ilişkinin bozulmasına sebep olmaktadır (Baucom ve Epstein, 1993).

Kısacası sayılılar, bireylerin genel durumların gerçekte nasıl olması gerektiğine dair inançlarını içerirken, beşinci bilişsel faktör olan standartlar (standards), eşlerin, partner ve ilişkinin neye benzemesi gerektiğine dair inançlarını içermektedir (Baucom ve Epstein, 1993). Bilişsel-davranışçı evlilik terapisine göre, bir eşin davranışı, diğer eşin karıkoca davranış standardına uymuyorsa, zaman içinde eşte suçlama, kızgınlık, başarısızlık ya da depresyon gibi belirtiler ortaya çıkabilmektedir. Kadın eşin, kocasının öncelikli olarak kendisiyle zaman geçirmesine dair bir standartı varsa, erkek eşin boş zamanlarında arkadaşlarıyla zaman geçirmesi, kadında mutsuzluk yaratacaktır. Çünkü, kadın standardına uymayan bir davranışla karşılaşmıştır. Kadın bu davranışa, olumsuz yüklemde bulunuyorsa, ihmal edilmişlik duygusu zaman içinde kadının depresyona girmesine sebep olacaktır.

Görüldüğü gibi, eşler arası ilişkilerde önemli olan bu bilişsel faktörler, zaman zaman ilişkiyi etkilediği gibi, evlilikteki uyumu da bozucu yönde etki yapabilmektedir (Baucom ve Epstein, 1993). Bu çalışmanın da konusu olan evlilik uyumu ve uyumu etkileyen faktörler hakkında bilgiler bundan sonraki bölümde verilmektedir.

II.I.III.I. Evlilik Uyumu

Eşler arasındaki uyumu inceleyen ilk çalışmalar 1960'lı yıllara dayanmakta ve bu alanda yürütülen çalışmalara bir çerçeve oluşturmaktadır (Yılmaz, 2000). Bu yıllardan itibaren evlilik uyumu, aile sorunlarına neden olan faktörlerin araştırılmasında üzerinde en çok durulan değişkenlerden biri olmuştur. Fışiloğlu (1992)'na göre, evlilik uyumu hem aile hem de aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olması nedeniyle, incelenmesi gereken önemli bir değişkendir.

Ancak evlilik ilişkisi incelenirken, evlilik uyumu (marital adjustment), evlilik mutluluğu (marital happiness) ve evlilik doyumu (marital satisfaction) kavramlarının farklı olduğunun anlaşılması ve işevuruk tanımlarının çok iyi yapılması gerekmektedir (Yılmaz, 2000). Bununla beraber, aile ve evlilik ilişkilerinin niteliği ile yapılan ilk çalışmalara bakıldığında, evlilikteki mutluluk, doyum ve evliliğin başarısı (marital success) kavramlarının, evlilikte uyum (marital adjustment) kavramı ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Başlangıçta bunların aynı olgulardan bahsettiği öne sürülse de, aralarındaki farklılık netleştirilerek ayrı değişkenler olarak ele alınmaya başlanmıştır (Lively, 1969; Hicks ve Platt, 1970; Akt: Kastro, 1998).

Evlilik uyumu, mutluluk ya da doyumun aksine, nesnel olarak tanımlanabilen bir olgudur. Bu kavram, tanım karmaşasından dolayı bazı araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir. Buna rağmen, bir çok araştırmacı da, bu kavramı evlilik ilişkisinin niteliğinin (marital quality) araştırılmasında oldukça önemli bulmaktadır.

Sabatalli (1988), evlilik uyumunu işlevsel ve uyumlu bir evlilik ilişkisi için gerekli süreçler olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, uyumlu evlilik, eşlerin birbirleri ile iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her ikisini de memnun edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımlanmaktadır.

Bir kısım teorisyenler ise, evlilik uyumunda evlilik içi çatışmaların varlığını kriter olarak değerlendirmiş, çatışmanın olmamasının ya da çiftin çatışma ile baş edebilme yetilerinin, o evlilikte uyumun varlığına işaret ettiğini öne sürmüşlerdir. Başka bir yaklaşım ise, evlilikte uyumu, iyi ve kötü ilişki arasındaki bir boyut üzerinde sürekli değişiklik gösteren bir adaptasyon süreci olarak değerlendirmiştir (Akt: Fıfıloğlu, 1990).

Başka bir tanım ise, evlilik uyumunu, eşlerin karşılıklı olarak evlilikten belediklerini, ümit ettiklerini gerçekteşirebilmek için, tutum ve davranışlarında yaptıkları değişiklikler olarak ifade eder. LaScala (1987)'da evlilikte uyumu, eşlerin birbirlerine ve evliliğin bütünlüğüne uyum sağlayacak şekilde değişiklikleri özümsemeleri olarak tanımlamıştır (Akt:Fıfıloğlu, 1990). Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, uyum her iki eş içinde bir değişim sürecidir.

Bazı araştırmacılar ise, evlilikte uyumu çiftin çatışmayla baş edebilme ve problem çözmeye yeteneği ile açıklarken, Locke ve Wallace gibi araştırmacılar ise benzer bir şekilde, evlilik uyumunu bir süreç olarak tanımlamışlardır (Kastro, 1998). Bu süreçte, eşler birbirlerine uygun olarak değişmektedirler.

Sonuç olarak yukarıdaki tanımlardan yola çıkılarak, bir çiftin, evliliklerine uyum sağlamaları, aşmaları gerektiren bir süreç olarak ifade edilebilir, ancak zaman zaman uyumlu bile olsa, çift çatışma yaşayabilir. Bu durumlarda, çiftin çatışmayı aşabilmeleri uyumlu olduklarını göstermektedir. Çatışmaları ya da problemleri çözümlenemeyen bir çiftin ise uyumu bozulmuştur. Bahsedilen uyum aslında tek bir kavram bütünü değil, birçok etkenin bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkmış olan bir bileşkedir.

Araştırmacılar, uyumun tanımını yaparken aynı zamanda araştırmalarında, uyumu etkileyen bir çok etmen üzerinde de durmuşlardır. Birtchnell (1987), bazı kişilik boyutlarının uyumlu bir evlilik ilişkisini sürdürmeyi engellediğini bildirmektedir. Bu boyutlar; bağımlılık (dependency), kopukluk (detachment) ve kontrolcülüktür (directiveness). Buna karşılık güvenilebilirlik (dependability) boyutunun ise evlilik ilişkisindeki uyumu arttırdığını ifade etmektedir. Bağımlılık, kendine güvenememe, sürekli desteğe ihtiyaç duyma ve aşırı ilgi bekleme; kopukluk, sürekli tek başına olmayı tercih etme, eşine yakın olmaktan korkma ve duygusal alışverişe girememe; kontrolcülük ise eşi

üzerinde hakimiyet kurmaya çalışma, aşırı sorumluluk yüklenme ve eşini ikinci plana itme; güvenilebilirlik ise destek olabilme, eşini olduğu gibi kabul edebilme ve duygularını ifade edebilme şeklinde tanımlanmaktadır.

Benzer bir şekilde kişiliğin bazı özelliklerinin evlilik uyumunu etkilediği görülmüştür. Bouchard (1999), kişiliğin 5 faktör modeli ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, nevrozizm (neuroticism), dışadönüklük (extraversion), açıklık (openness), hoşgörülük (agreeableness) ve vicdan (conscientiousness) gibi kişiliğin 5 özelliğinin, evlilikteki uyum düzeyini etkilediğini ortaya koymuştur. Araştırmanın sonucuna göre, nevrozik kişilik özelliğinin, uyumu negatif yönde etkilediği ve çiftlerin evlilik uyumlarını düşürdüğü görülmüştür. Buna karşılık, kişilik özelliklerinden açıklık, hoşgörülük ve vicdan değişkenlerinin evlilik uyumu ile pozitif yönde bir ilişkisi vardır. Sadece dışadönüklük özelliğinin evlilik uyumu üzerinde önemli düzeyde etkisi olmadığı görülmüştür.

Evlilik uyumunun daha iyi anlaşılması için bazı kuramlar mevcuttur. Bu kuramlar evlilik uyumunun ne olduğunu açıklarken, uyumu etkileyen faktörler hakkında da bilgi vermektedir.

II.III.II. Evlilik Kuramları

Evlilikte uyumun sağlanabilmesi ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan bazıları aileyi ele alarak oluşturulmuştur. Evlilikte uyumun sağlanması ve sağlıklı bir evlilik sürecinin devam ettirilebilmesi için yaklaşımların açıklamaları bundan sonraki bölümde verilmiştir.

II.I.III.II.I. Yapısal Yaklaşım

1970'li yıllarda Salvador Munichen tarafından geliştirilen yapısal yaklaşım, aile danışması alanında en çok sözü edilen modellerden biridir. Suçlu çocuklarla ilgilenen Munichen, 1950'li yıllardan sonra çocukların aileleri ile de görüşmeye başlamıştır. Diğer aile danışmanlarının aksine sadece dinleme ve konuşma yerine onları etkilemeyi tercih etmiştir. Yapısal yaklaşım, ailede ve çiftlerde dengenin veya homeostazinin nasıl sağlandığı, aile dönüt mekanizmasının nasıl işlendiği, fonksiyonel olmayan iletişim kalıplarının nasıl geliştiği ile ilgilenmektedir (Nazlı, 2000).

Yapısal kurama göre bireylerin, evlendikleri zaman birkaç ortak tranksaksiyonel kalıp geliştirmeleri gerekmektedir. Bu evlilik kalitesi için gereklidir. Her bir eşin, kendi davranışları, değerleri ve başkalarının kendileri ile nasıl ilişki kurması gerektiği hakkında beklentileri vardır. Bu kalıplar günlük hayatın küçük olaylarında birbirleriyle çatışırlar, uyuşmazlar ve her bir eş diğerini değiştirmeye çalışır. Eşler eğer sağlıklı kalıplar geliştirirse, bunları mümkün olduğu kadar sürdürmek isteyeceklerdir. Kalıplar çatırırsa her bir eş kendini ihanete uğramış hisseder ve eşler kalıpların menşeyini hatırlamamaktadır. Çiftlerin sağlıklı kalıplar geliştirmesi ve sürdürmesi, evlilikteki uyumlarını da bozmaktadır. Yapısal yaklaşıma göre, eşler birbirleriyle farklı görüşme yollarını öğrenmeli, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamalı ve birbirinin rollerini tamamlamalıdır. Böylece evliliğin kalitesi yükselmektedir ve ailenin devamlılığı sağlanmaktadır (Nazlı, 2000).

II.I.III.II.II. Stratejik Yaklaşım

Stratejik yaklaşımın en önde gelen kuramcıları Jay Haley ve Cloe Manades'tir. Her ikisi de hem stratejik aile danışmasının hem de stratejik yaklaşımının gelişmesinde

etkili olmuşlardır (Nazlı, 2000). Bu yaklaşım, aile içerisindeki dengelerin sağlıklı bir şekilde sağlanması ile ilgilidir. Haley'e göre ailede hiyerarşi çok önemlidir, birçok problemin arkasında aile hiyerarşisindeki bozukluk yatar ve hiyerarşide ortaya çıkacak bir bozulmadan aile bireyleri rahatsız olur. Bu yaklaşıma göre, eşler arasındaki güç dağılımının ve hiyerarşik düzenin dengeli bir şekilde oluşmuş olması gerekir. Bu durum evlilikte uyumu sağlar.

Stratejik yaklaşım, evlilik uyum düzeyini anlayabilmek için şu sorulara cevap arar: Güzel şeylerin yaşanmasını sağlayan eşlerden hangisidir? Olaylara verilecek tepkilerde belirleyici taraf kimdir? Kim dinleyen taraftır? Sevgi ve empati duygularının belirtilmesinde hangi taraf daha fazla sorumluluk taşır? Kim kimi sakinleştirir? Bu sorular hiyerarşik düzenin uzlaştırıcı yönünü oluşturur. Hiyerarşik düzenin baskıcı kısmında ise şu sorulara cevap aranır? Kuralları kim koyar? Kim kime ne yapması gerektiğini söyler? İlişkide diğer tarafı kim güvende hissettirir? İlişkide kim son sözü söyler?

Stratejik yaklaşımın öncülerinden biri olan Cloe Madanes'e göre çiftlerin arasındaki problemler sevgi ile şiddet arasındaki ikilemden ortaya çıkmaktadır. Bu ikilemler, eşler arasındaki uyum düzeyini azaltmaktadır. Madanes, bu ikilemleri dört grupta toplamıştır. Birincisi başatlık ve kontrol isteği; suç ve davranış problemleri bu tür motivasyondan dolayı ortaya çıkmaktadır. İkincisi sevmektir; depresyon, anksiyete ve yeme bozuklukları bu motivasyondan kaynaklanır. Üçüncüsü, sevmeye ve başkalarını korumadır. Bununla ilgili semptomlar intihar girişimi, zarar verme, obsesif düşünce bozukluklarıdır. Sonuncu ikilem ise, pişmanlık ve bağışlanmadır. Bu ikilemin olduğu çiftlerin kurduğu ailelerde ensest, cinsel taciz ve sadist hareketler görülmektedir (Nazlı, 2000).

II.I.III.II.III. Nesne İlişkileri Kuramı

Nesne ilişkileri kuramına göre, bebek anneye bağlanma ihtiyacı duyar. Bebeğin büyümesinde ve gelişimindeki motivasyon kaynağı anneye olan ihtiyaçtır. Anne tarafından dışlanmak istemez. Ancak anne, ne kadar iyi bir anne imajı çizse de, çocuğun ihtiyacı karnında taşıdığı süreçte olduğu kadar hızlı bir şekilde cevap veremez. Bebeğin üzüntüsü katlanılmaz bir düzeye geldiğinde anneyi reddeden bir anne figürü olarak görür. Bu acıyla başa çıkabilmek için bebek annenin bu davranışını içe atım yolu ile alır, idealindeki anne figüründen ayırarak bilinç dışına iter. Gelişen çocuk, içe atımlar yolu ile anne ve babasının beğendiği bazı özellikleri ile özdeşim kurar. Bu şekilde farkında olmadan evleneceği kişi ile ilgili beklentileri de oluşmaktadır (Nazlı,2000).

Çocukluk döneminde bastırılmış olan nesne ilişkileri, tekrar bilinç düzeyine çıkmaktadır ve böylece bireyler kendileri ile ilgili kayıp yönlerini eşinde bulmaya çalışmaktadır. Uyumsuz evliliklerde ise, bireylerin küçük yaşlarda kurdukları nesne ilişkilerinin üzeri örtülür ve dolayısı ile bilinç düzeyine erişemediği görülür.

II.I.III.II.IV. Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı evlilik terapisi 1960'lı yılların sonlarında ortaya çıkmıştır. Stuart (1969) davranış değiştirme prensiplerini ilk kez çiftlerin problemleri üzerine uyguladığı çalışmasını bu yıllarda yayınlamıştır. Stuart, Thibaut ve Kelly 'nin (1959) Sosyal Değişim Teorisini temel alarak yaptığı çalışması sonucunda başarılı evlilikleri başarısız evliliklerden ayırmıştır. Başarısız evliliklerde, iletişimin azlığı yüzünden problemlili ilişkiler oluşmakta bu da bireyler için olumlu sonuçlar vermemektedir. Stuart, problemleri azaltmak için çiftlerin olumlu davranışlarını bir ödül olarak göstermiş ve terapide davranışsal amaçlarını oluşturmalarını istemiştir. Stuart'ın olumlu davranışı pekiştirip, olumsuz

davranışın değiştirilmesini sağlaması davranışçı evlilik terapisinin gelişiminde bir sınır taşı olmuştur (Akt: Baucom ve Epstein, 2002).

Stuart gibi Liberman da (1979) ailelerle yaptığı çalışmasıyla davranışçı evlilik terapisine katkıda bulunmuştur. Bandura ve Walter'in sosyal öğrenme kuramlarını kötü aile ilişkilerine uygulayarak çiftler arasındaki uyumu artırmaya çalışmıştır. Ailedeki olumsuz iletişim biçimleri yerine alternatif ilişki biçimleri geliştirmelerini ve bunları öğrenerek ilişkilerinde kullanmalarına teşvik etmiştir (Akt. Baucom ve Epstein, 2002).

Patterson'un da (1974) çocukların davranışlarını değiştirmek amacıyla edimsel koşullama (operant conditioning) tekniklerini kullanmasının da davranışçı evlilik yaklaşımının gelişimine önemli etkisi olmuştur (Epstein, 2002). Çocukların davranış değişimi sürecine aileler de katılmış; ödül ve cezaların uygulanmasında aile bireyleri teşvik edilmiştir. Buna bağlı olarak evliliklerde yaşanan uyumsuzlukların tedavisinde, aynen çocukların davranış değiştirilmesinde kullanılan prensipler kullanılmaya çalışılmıştır (Baucom, 2002).

Davranışçı Evlilik Terapisinin temel taşı olan bu ilk çalışmalar, evli bireylerin problemlerini davranışçı yaklaşımın prensipleri ile çözmeye çalışmışlardır. Ancak zamanla yayınlanan bu çalışmalar sonucunda bilişsel verilerin göz ardı edildiği ortaya çıkmıştır. Çiftlerin uyumunu sağlamanın sadece davranışa odaklanarak mümkün olmayacağı, bilişsel faktörlerin de önemli olduğu 70'li ve 80'li yıllarda anlaşılmaya başlanmıştır. Böylece davranışçı evlilik terapisi zamanla Bilişsel-Davranışçı Evlilik Terapisine dönüşmeye başlamıştır (Baucom ve Epstein, 2002).

II.I.III.II.V. Bilişsel-Davranışçı Evlilik Yaklaşımı

Bilişsel-davranışçı evlilik terapisi (cognitive-behavioral marital therapy), temelini davranışçı evlilik yaklaşımından almaktadır. 1960'lı yılların sonunda ortaya çıkan davranışçı evlilik terapisi, çiftlerin sıkıntıları ve mutsuzluklarına(distress) yönelik teoriler geliştirmiştir. Bu yıllarda davranışçı yaklaşımı temel alan bir çok çalışma yapılmasına rağmen çiftlerin problemlerine sadece davranışçı yaklaşımın yeterli gelmediği zamanla anlaşılmiş ve bilişsel değişkenlerin de varlığı ve önemi bu yıllarda ortaya çıkmıştır (Epstein,2002).

Çiftlerin sorunları ile ilgili yapılan ilk araştırmalar pek kapsamlı olmadığı için klinik teknikler ve uygulamalar açısından da açık ve net bilgiler sunmamaktaydı. Teknik ve teorilerin belirli bir noktaya gelmesi ancak 70'li ve 80'li yıllarda olmuş ve bu yıllarda ayrıntılı tedavi rehberleri yayınlanmıştır. Davranışçı evlilik terapisi zamanla bilişsel-davranışçı evlilik terapisine yaklaşmıştır. Klinisyenler, davranışçı yaklaşımla çiftlerin sorunlarına eğilirken bilişsel verileri de kullanmaya başlamışlardır. Birçok araştırma arasında bilişsel-davranışçı evlilik terapisi tutarlı bir şekilde etkin bulunmuştur (Baucom ve Epstein, 2002).

Bilişsel-davranışçı terapidde kullanılan teori ve tedavi stratejileri birkaç temel ilkeye dayanmaktadır. Bu yaklaşım geleneksel davranış modelinde olduğu gibi her iki eşin davranışının çevresel olaylardan özellikle diğer eşin etrafında dönen olaylardan etkilendiğini, şekillendiğini ve değiştiğini farzetmektedir. Bu etkili olaylar sadece ilişkinin içeriğini değil aynı zamanda çiftlerin eğilimlerini de etkilemektedir. Bu yüzden eşlerin, bu olayları ödül-ceza ilişkisi içerisinde değerlendirdiği kabul edilmektedir.

Bilişsel-davranışçı evlilik terapisinin diğer bir varsayımı, sorunlu çiftlerin kısmen mutsuz olduklarını kabul etmesidir. Çünkü onlar ilişkilerindeki yakınlaşmayı sağlayacak gerekli becerileri geliştirememiş ve sürdürememişlerdir. Bu beceriler davranış değişikliklerini meydana getiren ve yapıcı iletişimi, problem çözme yeteneğini sağlayan becerilerdir. Bu yaklaşım, çiftlerin iletişimi düzeltici yönde beceri eğitimine oldukça önem vermektedir. Ancak sadece beceri eğitimi ve davranış değiştirme yöntemi olumlu tedavi sonuçları için gerekli ya da yeterli olmamaktadır.

Klinik araştırmalar, davranışların değiştirilmesinin yanı sıra çiftlerin kendilerini ve eşlerinin davranışlarını nasıl yorumladıklarının ortaya çıkarılması gerektiğini göstermiştir. Çiftlerin davranışları ile mutsuzlukları (distress) arasındaki ilişkiyi anlamada önemli bir etken olarak bilişsel değişkenleri göstermişlerdir. Bu yüzden araştırmacılar bilişsel verilere odaklanmışlardır (Epstein, 2002).

Bilişsel-davranışçı evlilik terapisi davranışa, bilişlere ve duygusal faktörlere önem vermektedir. Bu yaklaşımın en önemli varsayımı, eşlerin ilişkiye irasyonel düşüncelerle yaklaşmasının uyumu bozacağı düşüncesidir. İrasyonel düşünceler bozuk ya da aşırı uçlarda bilgiler içerir (ofisinde çok kaldın çünkü beni gerçekten sevmiyorsun.yarına yetiştirmen gereken bir raporun var ve bilgisayarın çöktüğünü biliyorum ama istesen benimle olmanın yolunu bulursun), ya da bir ilişkinin nasıl olması gerektiğini aşırı uçta ve mantıksız standartlara göre değerlendirir (eğer gerçekten umursarsan tüm boş zamanını benimle geçirirsin, işte olması gereken evlilik şekli budur).

Çiftler genelde kendi bilişlerinin uygunluğunu değerlendirmede başarısızdırlar. İlişkide iç ve dış olayları kendi öznel düşüncelerine, bilinçlerine ve otomatik düşüncelerine göre yorumlarlar. Bu yaklaşımda terapistin en önemli görevi, eşlerin daha iyi bir gözlemci olmalarını sağlamak ve otomatik bilişlerinden irasyonel olanları, rasyonel bilişlere

çevirmesini sağlamaktır. Bu bilişler değiştiğinde, duygu ve davranışlarda olumlu değişikliklerin meydana geleceğini savunulmaktadır (Baucom ve Epstein, 2002).

Sonuç olarak bilişsel davranışçı evlilik terapisi duyguları, düşünceleri ve davranışları dengeli bir şekilde ele almakta ve tedavi stratejisi belirlemektedir. Buna ek olarak bu model, çiftlerin fonsiyonda bulunurken çevresel etkilerin yanı sıra bir eşin ilişkiye kattığı eşsiz nitelikleri de gözönünde bulundurmaktadır. Diğer yaklaşımlarda olduğu gibi bazı sınırlılıkları olmasına rağmen günümüzde evlilik terapileri içerisinde en yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır.

Baucom ve Epstein (2002), Bilişsel-Davranışçı Evlilik Terapisini günümüzde kullanılan yaygın terapilerden biri olduğunu belirtirken, bu terapi yaklaşımının sınırlarının da var olduğunu şöyle belirtmektedirler:

İlk olarak Bilişsel Davranışçı Evlilik terapisi, çiftlerin ilişkilerinde belli olaylara odaklanır. Diğer önemli özellikleri göz ardı eder. Özellikle detaylı bir mantık analizi gerektiren özel ilişki vakalarında mikro yada makro düzeydeki davranışlara odaklanır. Eşler zaman içinde benzer davranışları tekrar etme eğilimi gösterirler. Böylece kalıplar oluşur. Örneğin erkeğin her gün eve geldikten sonra eşi ile konuşmadan önce mektupları kontrol etmesi, akşam yemeğinde biraz sohbet edip, geceleri saatlerce internetle meşgul olması, eşini sessiz, düşüncelere dalan, yakın temastan kaçınan ve yalnızlığı tercih eden birisi yapabilir. Çiftler birbirlerine uyum sağlıyormuş gibi görünse de, bu durum geniş bir ilişki temasında bilişsel duygusal ve davranışsal perspektifte değerlendirilmelidir.

İkinci olarak bilişsel yaklaşımlar, kişilik etkilerini minimize ederek, bilişsel eylemlere, iletişim şekillerine ve davranışsal tepkilere odaklanırlar. Geleneksel davranışçı yaklaşımlar gibi yanlış öğrenme tecrübeleri ve bireysel yetenek eksikliğinin evlilik

uyumunu düşürdüğünü kabul ederler. Halbuki her bir eş ilişkiye eşsiz nitelikler kazandırır. Bilişsel ve davranışsal tepkiler kadar kişilik özellikleri de uyuma etki etmektedir.

Üçüncü olarak, çevresel faktörlerde çiftler üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Dış olaylar ve çevresel etkiler (stresörler), çiftlerin ilişkilerini anlamada önemli etkenlerdir. Çocuk bakımı ve iş hayatının gerektirdikleri, diğer aile üyeleri ile olan ilişkileri, her bir eşin fiziksel ve psikolojik sağlığı, daha geniş kitlelerle negatif deneyimleri, çiftlerin ilişkilerin de önemli sıkıntı yaratan durumlardır. İş kaybı gibi önemli sorunlar ya da gündelik sıkıntılar gibi küçük problemler, çiftlere farklı talepler yükleyebilir. Bilişsel davranışçı yaklaşım, ilişki fonksiyonlarında çevrenin rolünü gözardı etmemiş olmasına rağmen, bu role çokta fazla önem verdiği ve vurguladığı söylenemez.

Dördüncü olarak, bilişsel davranışçı yaklaşım biliş ve davranışın rolüne oldukça önem vermektedir. Duyguların etkisi, gözardı edilmemesine rağmen, ikincil statüdedir. Çiftlerin ilişkilerinde davranışların ve bilişlerin değiştirilmesi sonucunda duyguların değiştiği vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak Baucom ve Epstein (2002) Bilişsel -Davranışçı Evlilik terapisinin bazı sınırları olduğunu belirtirken, diğer terapilere oranla bu yaklaşımın çiftlerin problemlerine ve evlik uyumlarına daha geniş bir perspektifle yaklaştığını vurgularlar. Çevresel etkilerin, bilişlerin, davranışların ve duyguların ilişkiye kattığı eşsiz nitelikleri göz önünde sererler.

II.II. Evlilik İlişkileri İle İlgili Araştırmalar

Ülkemizde, evlilik ilişkilerini konu alan araştırmaların sayısı, yurt dışındaki araştırmalara oranla oldukça sınırlıdır. Son zamana kadar yapılan yazın taraması sonucunda, Türkiye’de evlilik ilişkilerini içeren çalışmalara 1990’dan itibaren

rastlanmaktadır. Bu bölümde, evlilik ilişkilerini içeren ve evlilik uyumu ile ilgili yapılmış araştırmalar, yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

II.II.I. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Tutarel-Kışlak (1995) eşleri ile uyumlu olan ve olmayan kadın ve erkeklerin, eşlerin olumsuz davranışlarına yönelik, hem nedensel hem sorumluluk yüklemeleri ile depresyon puanları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 112 evli kadın ve 112 evli erkek olmak üzere toplam 224 gönüllü denek oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Evlilikte Uyum Ölçeği (Locke ve Wallace, 1959), İlişki Yükleme Ölçeği (Fincham ve Bradbury, 1992) ve Beck Depresyon Ölçeği (Beck, 1961) kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunun yanı sıra eşin yaptığı olumsuz eş davranışına yönelik, kişinin kendi davranışını ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş 4 soruluk Değerlendirme Ölçeği de kullanılmıştır. Bulgularına göre eşleriyle uyumsuz olanların, olumsuz eş davranışlarına karşı, uyumlulardan daha fazla yükleme yapmakta olduğu görülmüştür. Uyum puanı artıkça ve depresyon puanı düştükçe eş olumsuz davranışa bile, buna olumlu tepki verildiği ve gerilimin sürdürülmediği ortaya çıkmıştır.

Kastro (1998), ise evlilik içi uyum ve depresyon arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkındaki bu çalışmanın örneklemini, eşlerden birisi veya her ikisi de depresyon tanısı almış olan 30 çift ve terapi sürecinde olmayan 30 kontrol çifti oluşturmuştur. Araştırmacı, çalışmasında depresyon tanısı almış kişilerde evlilik uyumunun düşük olacağını ve kadınlarda erkeklere kıyasla depresyon belirtilerinin daha fazla olacağını, bunun sonucunda kadınların evlilik uyumlarının daha düşük olacağını öne sürmüştür. Araştırmada Beck Depresyon Ölçeği (Beck, 1961), Semptom Tarama Listesi ve Eşlerarası Uyum Ölçeği (Spainer, 1976)

kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda evlilik uyumu ile depresyon arasındaki ilişkinin varlığı ortaya konmuştur. Ayrıca, evlilik uyumu ile depresif semptomlar açısından cinsiyet farkı olduğu belirlenmiştir. Kadınlar evliliklerindeki uyum düzeyini kendi eşlerine göre daha olumsuz değerlendirmektedirler. Özellikle terapiye gelmeyen, depresyon tanısı almamış kadınlar evliliklerini daha sorunlu olarak tanımlarken, erkelere göre evlilikte bir sorun yoktur.

Evlilik ilişkisinin başka bir boyutunda, Çabukça (2000) demografik değişkenler ile empatinin evlilik uyumunu yordamadaki katkılarını araştırmıştır. Ayrıca cinsiyete bağlı olarak empati puanları arasında fark olup olmadığına bakmıştır. Araştırmanın örneklemini, 75 kadın, 75 erkek toplam 150 evli kişi oluşturmuştur. Araştırmada uyum düzeylerini belirlemek için Evlilikte Uyum Ölçeği (Locke ve Wallace, 1959) ve empati düzeyini ölçmek için Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) kullanılmıştır. Yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre, evlilik uyumunu yordayan anlamlı değişkenin empati olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yapılan t-testi sonucunda, evli kadın ve erkeklerin, cinsiyete bağlı olarak empatik eğilim puanları arasında fark olmadığı bulunmuştur.

Evli çiftlerin evlilik uyumlarının çeşitli demografik değişkenler ile olan ilişkisinin incelenmesinin yanı sıra, evli çiftlerin ebeveyn olarak yaşadıkları yaşam olaylarının evlilik uyumlarına etkisi de araştırma konusu olmuştur.

Gündoğdu (1995), otistik ve normal çocuğa sahip annelerin evlilik uyumlarını algılamaları ile otistik ve normal çocuğa sahip babaların evlilik uyumlarını algılamalarını karşılaştırmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara Üniversitesi Otistik Çocuklar Tanı, Tedavi, Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde otistik bozukluk tanısı almış çocuğu olan 20 çift ile demografik özellikler bakımından benzer özelliklere sahip normal çocuğu olan 20

çift olmak üzere toplam 40 çift oluşturmuştur. Araştırmada Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği, Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Otistik ve normal çocuğa sahip annelerin; otistik ve normal çocuğa sahip babaların eş değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanlar t-testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, otistik çocuğa sahip anneler eş değerlendirme ölçeğinin yalnızca “güvenilebilirlik” alt boyutunda normal çocuğa sahip annelere göre daha yüksek puanlar almışlardır. Otistik çocuğa sahip babalar, eş değerlendirme ölçeğinin yalnızca “kopukluk” alt boyutunda normal çocuğa sahip babalara göre daha düşük puan almışlardır. Bu ölçeğin “güvenilebilirlik” ve “kopukluk” alt boyutundaki sonuçlar dikkate alındığında, otistik çocukların anne ve babalarının evlilik uyumuna ilişkin algılarının, normal çocuğa sahip anne ve babalara göre daha olumlu olduğu bulunmuştur.

Otistik ve zihinsel engelli çocuklara sahip ebeveynlerin evlilik uyumlarına yönelik bir diğer çalışmada Sarısoy (2000), bu tür çocuklara sahip evli çiftlerin evlilik uyumlarını değerlendirmiştir. Araştırmanın örneklemini, zihinsel engelli bir çocuğu olan 39 evli çift; otistik çocuğa sahip olan 39 evli çift ve normal çocuğa sahip olan 38 evli çift olmak üzere toplam 116 evli çift oluşturmuştur. Araştırmada evli çiftlerin ilişkilerini değerlendirmek için Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin sürekli kaygı formu kullanılmıştır. Ölçeği geliştiren Birtchnell (1987), bazı kişilik boyutlarının uyumlu bir evlilik ilişkisini sürdürmeyi engellediğini bildirmiştir. Bu boyutlar bağımlılık, kopukluk ve kontrolcülüktür. Buna karşılık güvenilebilirlik boyutunun ise evlilik ilişkisinde uyumu arttırdığını ifade etmektedir. Bu bilgi doğrultusunda, yapılan istatistiksel analize göre, otistik ve zihinsel engelli çocuğa sahip anne-babalar birbirlerini daha bağımlı, daha kopuk ve kontrolcü bulmuşlardır. bununla beraber evliliği olumlu ve uyumlu yönde etkilediği düşünülen

güvenilebilirliğin de yüksek bulunması, olumsuz yaşantıları ve çatışmaları olmasına rağmen karşılıklı güvenilebilirlik algısının sürdüğü görülmüştür. Ayrıca uyumlu bir evlilik yaşantısının otistik ve zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin depresyon düzeyinin azalmasında etkili olabileceği de bulunmuştur.

Evlilik uyumu ile yapılmış başka bir araştırmada, Yılmaz (2000), eşler arasındaki uyumun ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin, çocukların akademik başarıları ve benlik algıları ile olan ilişkilerini farklı yaş gruplarını ele alarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 188'i ilköğretimin 4. ve 5. sınıfından, 173'ü lise 1.ve 2. sınıfından, 173'ü üniversite 1. 2. ve 3. sınıfından olmak üzere toplam 534 denek oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çiftler Uyum Ölçeği (Spainer, 1976), Anne-Baba Tutum Ölçeği (Lamborn ve arkadaşları, 1991), Çocukluklar için Benlik Algısı Ölçeği (Harter, 1985), Ergenler için Benlik Algısı Ölçeği (Harter,1988), ve Üniversiteler İçin Benlik Algısı Ölçeği (Harter, 1988) kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, anne ve babalarını ilgili ve kabul edici olarak algılayan çocukların, annelerinin evlilik uyumları yüksek çıkmıştır. Ergenler ve üniversite gençleri içerisinde anne ve babalarını ilgili ve kabul edici olarak algılayan öğrencilerin, sadece üniversitedekilerinin annelerinin, evliliklerinde uyumlu olduğu görülmüştür. Ergenlerde anlamlı bir korelasyon çıkmamıştır. Ayrıca, benlik algısına ilişkin bulgular incelendiğinde, evliliklerinde uyum olan çiftlerin çocuklarının, benlik algısı ölçeğindeki alt boyut olan hoşnut olma ve bütünsel öz değer puanları yüksek çıkmıştır.

Toros (2002), araştırmasında bedensel ve\veya zihinsel engelli çocukların sosyo-demografik özellikleri ile anne babalardaki depresyon, anksiyete ve evlilikte uyum düzeylerini değerlendirmiştir. Araştırmaya, 21 otistik bozukluğu olan, 19 serebral palsi, 11 Down Sendromu olan çocuk ve 21 zihinsel ve\veya bedensel engeli olmayan çocuk kontrol grubu olarak alınmıştır. Veri toplama aracı olarak Beck Depresyon Ölçeği (Beck,

1961), Beck Anksiyete Envanteri (Beck, 1961), Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, hasta grubu olarak alınan tüm engelli çocukların annelerinin depresyon puanları, kontrol grubundaki annelerin depresyon puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Annelerin depresyon ve anksiyete puanları 4 grupta babalarinkinden yüksek bulunmuştur. Evlilikteki uyum puanları düşük olan anne ve babalarda depresyon ve anksiyete puanlarının, evlilikte uyum puanları yüksek olan anne ve babalardakine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Ailede yaşanan bu tür rahatsızlıklar, doğal olarak çiftlerin evliliklerine de yansımaktadır. Evlilik uyumunu etkilediği düşünülen bu süreğen hastalıkların yanı sıra evli çiftlerin algılama tarzlarının da evlilik uyumunu etkilediği düşünülmektedir. Buna örnek olarak Demir ve Fışiloğlu'nun (1999), yapmış olduğu araştırma verilebilir. Evli çiftlerde yalnızlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin araştırılmasına yönelik bu çalışmada, cinsiyet, yaş, evlilik yılı, evlenme biçimi (flört-görücü usulü) ve evlenmeden önceki tanışıklık süresi gibi demografik değişkenler ile yalnızlığın evlilik uyumu ile olan ilişkisine bakılmıştır. Araştırmanın örneklemini 58 evli çift olmak üzere toplam 116 kişi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Çiftler Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler, sonucunda yalnızlık değişkeninin evlilik uyumu ile anlamlı ve negatif yönde bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Kendi seçimi ile evlenmiş çiftlerde, görücü usulü ile evlenmiş çiftlere göre düşük yalnızlık ve yüksek evlilik uyumu puanı gözlenmiştir. Ayrıca evlenmeden önceki tanışıklık süresinin artması, paralel olarak evlilik uyumunun da artmasına sebep olmaktadır.

Başka bir araştırmada, Fışiloğlu (2001) akraba evliliği ve evlilik uyumunu değerlendirmiştir. Akraba evliliği yapmış çiftlerin, evliliklerindeki uyumun ne düzeyde olduğuna bakılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 75 çift olmak üzere toplam 150 evli kişi

oluşturmuştur. Maksatlı olarak seçilmiş bu çiftlerin 68 kişisi (34 çift) akraba evliliği yapmış, 82 kişisi (41 çift) akraba evliliği yapmamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çiftler Uyum Ölçeği ve Aile İlişkilerini Değerlendirme Anketi kullanılmıştır. Yapılan t-testi sonucunda, akraba evliliği yapmış çiftlerde, akraba evliliği yapmamış çiftlere oranla daha düşük düzeyde evlilik uyumu ve akrabalarla daha sık çatışmanın olduğu bulunmuştur.

Ülkemizde, evlilik uyumu ile yapılmış yukarıda özetlenen çalışmalar dışında evlilik ilişkilerinin başka boyutlarını da içeren araştırmalar mevcuttur. Örneğin Hatipoğlu-Sümer (1996) araştırmasında, evli eşler arasında çıkan çatışmalar ve bazı demografik değişkenler ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 1 ile 36 yıl arasında evli olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 77 evli çift olmak üzere toplam 154 kişi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Evlilik Yaşamı Anketi ve Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda, eşlerin doyum puanlarının aile yaşam döngüleri, çocuk sayısı ve eğitim düzeyine göre değişmediği gözlenmiştir. Bulgular evlilik doyumu ile evlilik çatışma puanları arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki ortaya çıkarmıştır.

Bir başka çalışmada, Gökmen (2001) evli eşlerin birbirlerini kontrolçülük ve bağımlılık boyutlarında algılamaları arasında bir fark olup olmadığını ve bunların evlilik doyumu üzerinde bir etkisi olup olmadığını incelemiştir. Eşlerin birbirlerine yönelik bu iki boyuttaki algıları cinsiyete göre karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemi, Ankara'nın çeşitli kurumlarında çalışan evli, çocuk sahibi ve üniversite mezunu 200 kadın ve 200 erkek olmak üzere toplam 400 denek oluşturmuştur. Veri toplama araçlarından, eşe ilişkin kontrolcü ve bağımlılık algılarını ölçen 3 basamaklı Likert tipi Evlilik Yaşam Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, kadınlar eşlerini bağımlı olarak

algılarken, erkekler eşlerini daha kontrolcü olarak algılamaktadırlar. Bunların dışında, erkekler kadınlara oranla evliliklerinden daha fazla mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Erkeklerde eşlerine ilişkin kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki ortak etkisi incelendiğinde; erkeklerde evlilik doyumunun, eşlerini düşük kontrolcü ve düşük bağımlı algıladıklarında da, yüksek bağımlı ve yüksek kontrolcü algıladıklarında da yüksek olduğu görülürken, buna karşın en az evlilik doyumunun eşe ilişkin kontrolçülük algısının düşük, bağımlılık algısının yüksek olduğu durumda ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Kocadere (1995), iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışmada çocuklar, iletişim, cinsel yaşam, duygular ve boş zaman etkinlikleri gibi evlilikle ilgili 17 alanda iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini, 119'u kadın 105'i erkek toplam 224 evli kişi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 17 evlilik alanını kapsayan 66 sorudan oluşan bir anket ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın amacının, iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemek olması nedeniyle hazırlanan anket formunda evliliğini "orta" olarak değerlendiren denekler araştırmaya alınmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, ele alınan 17 alanın tamamında, iyi evliliklere göre kötü evliliklerde olumsuz özelliklerin çok daha yüksek oranda ortaya çıktığını göstermektedir. İyi ve kötü evlilikler arasında en çarpıcı farklılıklar güven, yakınlık gibi duygular ile boşanmayla ilgili düşüncelerde ortaya çıkmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgularda, en fazla dikkat çeken noktalardan biri kötü evlilikleri olan deneklerin, ele alınan her alanda iyi evlilikleri olan deneklere göre daha fazla sorunla karşılaşmalarıdır.

Evli çiftler arasındaki etkileşimi bozduğu düşünülen çatışma odakları ve iletişim sorunlarını belirlemek amacıyla Tümer (1998) tarafından 43 çiftten oluşan örnekleme yapılan çalışmada, Beier Cümle Tamamlama Testi ve Çatışma Eğilimi Ölçeği

kullanılmıştır. Araştırmada, eşler arasındaki yaş farklarına göre, eşlerin çatışma düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Eşler arasında çatışmanın en yoğun yaşandığı yaş aralığının 3-5 yaş olduğu, en az yaşanan yaş aralığının ise aynı yaşta olmak ya da 6-8 yaş aralığı olduğu gözlenmiştir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte çiftlerde aktif çatışma azalmaktadır. Kişisel çatışmaları en az yaşayan grubun ailenin tek çocuğu olan bireyler olduğu görülürken, çok çocuklu aileden gelenler arasında kişisel çatışmaları en çok ilk çocukların en az ise son çocukların yaşadığı gözlenmiştir. Araştırmada, kadınlarla erkekler arasında, çatışma düzeyleri açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Evlilik yaşı yükseldikçe çatışmanın azaldığı görülmüştür.

Yurt içinde evlilik ilişkileri ve evlilik uyumu ile ilgili çalışmalar, yukarıdaki gibi sınırlı sayıda özetlenirken, yurt dışında evlilik uyumuna yönelik araştırmalar daha sık yapılmaktadır. Buradan sonraki bölümde, evlilik uyumu ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmaların örnekleri verilmektedir.

II.II.II. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışında özellikle Amerika'da aile danışmaları ve evlilik terapileri ülkemize oranla daha gelişmiş ve yaygın durumdadır. Salvador Minuchin ile 1960'lı yıllarda hızlı bir gelişme gösteren aile ve evlilik terapileri, günümüze kadar gelişerek gelmiştir (Nazlı, 2000). O yıllardan günümüze kadar yurt dışında evlilik ilişkileri ile yapılmış birçok çalışma mevcut olduğu için bu bölümde, evlilik uyumu ve uyumu etkileyen faktörler ile yapılmış araştırmalar özetlenerek verilmiştir.

Dehle ve Weiss (2002), durumluk (state) kaygının evlilik uyumunu etkileyen bir faktör olduğunu düşünerek, 45 evli çift üzerinde durumluk kaygı ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmacıların hipotezine göre, önceden ölçülen

kaygı puanları, aradan bir süre geçince sonraki ölçümlerdeki evlilik uyum puanlarını yordayacaktır. Bu amaçla araştırmacılar, çiftlerin özellikle erkek çiftin yaşadığı kaygı durumunun evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Evlenme dairesine başvurmuş çiftlere mektup gönderilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul edenler arasından 45 çift, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Her çift iki farklı değerlendirme sürecinden geçmiştir. İlk değerlendirme Oregon Üniversitesi Psikoloji Kliniğinde yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Çiftlere, evlilik uyumlarını ölçen, anksiyete düzeylerini belirleyen ve kişisel bilgilerini alan 3 adet ölçek uygulanmıştır. Klinikteki görüşmelerin ardından 12 hafta sonra mektup aracılığıyla kişisel bilgi formu haricinde diğer iki ölçek çiftlerin adreslerine gönderilmiştir. İlk uygulama ile ikinci uygulama arasındaki sonuçlar karşılaştırılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizine göre ilk değerlendirmede erkek eşin kaygı puanının, kendisinin ve eşinin 2. değerlendirmede elde edilen evlilik uyum puanını yordadığı görülmüştür. Bunun yanında kadın eşlerin ilk değerlendirmedeki kaygı puanlarının kendilerinin ve eşlerinin 2. değerlendirmede elde edilen evlilik uyum puanlarını yordamadığı görülmüştür. Araştırmacılar bu çalışmalarında iki hipotezi test etmek istemişlerdir. Birinci hipotezleri evli çiftlerin kendi ifadelerine dayalı kaygı puanlarının, ilk görüşmede elde edilen evlilik uyum puanlarından sonra kontrol edilen ikinci evlilik uyum puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı ve ikinci hipotezleri ise partnerin yaşadığı kaygının, ilk görüşmede alınan evlilik uyum puanları ile sonraki evlilik uyum puanlarını kontrol etmede anlamlı bir değişken olduğudur. Sonuçlar, bu iki hipotezin de doğru olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada, durumluk kaygı düzeyinin zaman içinde değişen evlilik uyumunu anlamlı derece yordadığı ortaya çıkmıştır.

Çiftler arasındaki güç dengeleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmak için yapılan bir çalışmada, baskın olan taraf kadın veya erkek olarak değiştikçe evlilik

uyumlarında da farklılaşma görülmüştür. Bu amaçla Gray-Little, Baucom ve Hamby (1996), bir dizi davranışsal ölçümler kullanarak mutsuz olarak nitelendirilmiş 53 çift üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Evli çiftler; ilişkide sosyal eşitliğe inanan çiftler, kadın eşin baskın olduğu çiftler, erkek eşin baskın olduğu çiftler ve birbirlerine anarşist davranışlar sergileyen çiftler olarak ayrılmışlardır. Bu çiftlerin evlilik uyumları; evlilikten aldıkları doyum, davranışlarındaki değişikliği isteme durumları ve araştırmacıların önceden hazırladıkları 2 iletişim biçimi ile ilişkilendirilmiştir. Bu çiftler önce evlilik terapisinden geçirilmiştir. Bu ön tedavi (pretreatment) sürecinin sonunda yapılan bir dizi ölçümler sonucunda, en yüksek evlilik uyumunu sosyal eşitliğe inanan çiftlerin, en düşük uyumu anarşist örüntüler sergileyen çiftlerin gösterdiği tespit edilmiştir. Son tedavi (posttreatment) sonrasında ise sosyal eşitliğe inanan ve kadın eşin reis olduğu çiftlerin, evliliklerinden yüksek düzeyde doyum aldıkları görülmüştür. Anarşist çiftlerde ise düşük düzeyde evlilik doyumu olduğu belirlenmiştir. Sosyal eşitliğe inan ve kadın eşin dominant olduğu çiftlerin, tedaviye ve iletişime daha açık oldukları, değişimi istedikleri görülmüştür. Araştırmanın bulguları, anarşist davranışları olan çiftlerin özel bir tedaviye ihtiyaçları olduğu ve ciddi bir evlilik terapisinden geçmeleri gerektiğini göstermiştir.

Sabatelli ve Bartle-Haring (2003), evli çiftlerin evlilik uyumları ile yetiştikleri ailelerinden aldıkları özellikleri, evlilik hayatlarında da kullanmaları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Her çiftin evlenmeden önce yaşadıkları ailelerinden aldıkları ve yeni evlerinde de sürdürdükleri bazı alışkanlıkları vardır. Ev düzeni, yemek pişirme veya ilişki tarzları gibi özelliklerin evlilik ilişkilerine ve evlilik uyumlarına yansımalarını araştırmak amacıyla 200 çift içinden 125 çift araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Sabatelli (1992) tarafından geliştirilen ölçek çiftlere uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda iki bulgunun dikkat çekici olduğu ortaya çıkmıştır. Birinci bulgu, hem kadın hem de erkek

eşin ailelerinden getirdikleri bireysel deneyimlerin ve özelliklerin evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir. İkinci önemli bulgu ise kadın eşin ailesinden getirdiği ve evliliğinde de devam ettirdiği özelliklerin; hem kendisinin hem de eşinin evlilik uyumunu etkilemesidir. Ancak buna karşılık erkek eşin ailesinden aldığı özelliklerin, kadın eşte olduğu gibi evlilik uyumuna anlamlı bir etkisi yoktur.

Bilişsel-Davranışçı Evlilik terapilerine göre, çiftlerin evlilik hakkındaki algıları ve birbirleri ile olan iletişim biçimleri evlilik uyumunu etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Bu konuda Gordon, Baucom, Epstein, Burnet ve Rankin (1999)'in yapmış olduğu bir çalışmada, araştırmacılar çiftlerin birbirleri ile olan iletişimleri ile evlilik hakkındaki algılarının oluşturmuş olduğu evlilik standartları arasındaki etkileşimin evlilik uyumunu ne yönde etkilediğini araştırmışlardır. Bu amaçla aynı şehirde oturan ve benzer kültürel özelliklere sahip 387 evli çift üzerinde yaptıkları çalışmada, iletişim merkezli ilişkilerde, çiftlerin evlilik uyumlarının yüksek olduğunu gözlemişlerdir. Araştırmada çiftler; evlilik uyumları, iletişim örüntüleri ve ilişkilerde çiftlerin belirledikleri standartlar olmak üzere toplam 3 ölçeği posta aracılığıyla evlerinde doldurmuşlardır. Sonuçlar kadınların erkeklere oranla evlilikte iletişime daha fazla önem verdiklerini göstermiştir.

Sonuç olarak çiftlerin evlilik uyumları, kaygı veya depresyon gibi psikolojik süreçlerden etkilenirken, kişilerin yetiştikleri ortamın özelliklerinden, sosyal ve kültürel yapılardan da etkilenmektedir. Çiftlerin kişilik özellikleri, bu durumdan kaynaklanan iletişim biçimleri hem aralarındaki ilişkiyi hem de evlilik uyumlarını olumsuz etki yapmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

III.I. Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel yöntem kullanılarak yapılmış bir alan taraması niteliğindedir. Evli çiftlerin kaygı düzeyleri ve demografik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, çalışıp çalışmama, evlilik süreleri, evlilik biçimleri, çocuk sahibi olup olmama) evlilik uyumunu ne derecede yordadığını incelemek amacıyla betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

III.II. Araştırma Grubu

Araştırmanın grubu Mersin ilinde ikamet etmekte olan evli çiftler arasında seçilen 1 yıl ile 30 yıllık evli 50 çift oluşturmaktadır.

III.III. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, evli bireylere Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak'ın (1999) Türkçe'ye uyarladığı Evlilikte Uyum Ölçeği-EUÖ (Marital Adjustment Test) ve Beck tarafından geliştirilen Ulusoy, Şahin ve Erkmen (1998) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Beck Anksiyete Envanteri-BAE ile araştırmacı tarafından hazırlanan olan bağımsız değişkenlerle ilgili bilgilerin toplanmasına yönelik Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır

III.III.I. Evlilikte Uyum Ölçeği

Locke ve Wallance (1959) tarafından geliştirilen 15 maddelik bir ölçektir. Orijinal adı Locke and Wallace Marital Adjustment Scale olan Evlilikte Uyum Ölçeği.-

EUÖ, Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Tükçe'ye uyarlanmıştır. EUÖ, evliliğin niteliğini ölçmek amacıyla geliştirilmiş en temel ve ayırt edici sorulardan oluşmuş bir ölçektir. Ölçek, hem genel evlilik doyumunu ya da niteliğini ölçmekte, hem de çeşitli konularda (aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi) anlaşma ya da anlaşmama ile ilişki tarzını (boş zaman, ev dışı etkinlikler, çatışma çözme, güven) ölçmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile EUÖ'nin çevirisi Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır. Öncelikle EUÖ'nin çevirisi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve iki kişi ile birlikte gözden geçirilmiştir. Daha sonra çeviri, ABD'de eğitimini tamamlamış beş uzman psikolog bir de yabancı dil uzmanından oluşan yargıcılar tarafından orijinaliyle karşılaştırılmış ve düzeltilmiştir. Çeviri bu haliyle, diğer bir yabancı dil uzmanınca tekrar İngilizceye çevrilerek kontrol edilmiştir. Sonuçta uzmanların uzlaştığı şekilde düzenlemeler yapılarak çevirilere son şekli verilmiştir. Çeviri ilk güvenilirlik-geçerlik çalışmasında denenmiş ve 12 . maddede yaşanan sorunun çeviriden kaynaklandığı tespit edilerek, bu maddenin çevirisi tekrar gözden geçirilmiş ve madde test korelasyonu daha yüksek bulunmuştur.

III.III.I.II. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Güvenirliği

EUÖ'nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, iç tutarlık katsayısı, iki yarım test güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği ve tüm denekler için madde test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu değerlendirmeye ilişkin, ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Söz konusu değer kadınlar için .85, erkekler için ise .83'dür. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık güvenilirliği ise .90'dır.

Ölçeğin ilk yarısı ve son yarısındaki puanlamalar birbirinden farklı olduğundan, numarası tek olan ve çift olan maddeler karşılaştırılmıştır. Buna göre iki test yarım

güvenirligi (split-half) .84 olarak bulunmuştur. Kadınlar için iki yarım güvenirligi, .84, erkekler için ise .83'dür.

Test tekrar test tekniği ile güvenirlilik hesaplaması evli çiftler üzerinde yapılmıştır. Ortalama 15 gün aralıkla ölçek tekrar uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar için saptanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı .57 olup, .01 düzeyinde anlamlıdır.

III.III.III. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Geçerliliği

EUÖ'nin ölçüt bağımlı geçerliğinin saptanmasında, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeğinden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasında korelasyon katsayısı .12 ($p < .05$) olarak bulunmuştur. EUÖ ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları arasında ise negatif korelasyon beklenmiştir. Nitekim elde edilen korelasyon katsayısı $-.54$ 'dür ve bu değer .01 düzeyinde anlamlıdır.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla veriler üzerinde temel bileşenler analizi ve varimax dönüştürmesine göre maddeler düzeyinde bir faktör analizi uygulanmış ve üç faktör bulunmuştur. Ancak, scree test uygulamasıyla ve kuramsal yorumlanabilme durumuna göre bunların iki faktöre indirgenebileceği düşünülerek, veriler iki faktörlü çözüme zorlanmıştır. Elde edilen bulgular, ölçeği anlaşma ve anlaşmama durumları ve ilişki tarzını içeren iki yapıya ayırmıştır. Birinci faktör ilk 9 maddeden oluşmuştur. Söz konusu maddeler incelendiğinde, genel uyum ve duygu, cinsellik, toplumsal kurallar gibi durumlardaki anlaşmayla ilgili oldukları görülmektedir. İkinci faktörde yer alan son 6 madde ise, boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişki tarzı ile ilgili maddelerdir. Ölçeğin yapı geçerliği, 311 kişilik örneklem içinde yer alan birbirleriyle evli

92 çift üzerinde test edilmiştir. Temel bileşenler analizi ve varimax dönüştürmesi sonucu aynı faktör yapısı elde edilmiştir. 311 evli kişiden ve 92 çiftten oluşan her iki gruptaki kadınların evlilik uyum puanları 43 ile erkeklerin evlilik uyum puanları 44 olarak belirlenmiştir. Her iki gruptaki erkek ve kadınların evlilik uyum puanları arasında fark bulunmamıştır. 92 çiftten oluşan grubun evlilik uyum puanlarıyla ilgili iç tutarlık katsayısı da belirlenmiş ve .93 olarak bulunmuştur.

III.III.I.IV. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Puanlanması

Ölçekteki puanlar, uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. En düşük puan 1, en yüksek puan 60'tır. Ortalamayı temel alan kesim noktası formülü kullanılarak, EUÖ'den elde edilen puanların kesim noktası 43 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, ölçekten 43 ve üzeri puan alanlar evliliklerinde uyumlu, 43'ün altında puan alanlar uyumsuz olarak değerlendirilmektedir.

III.III.II.I. Beck Anksiyete Envanteri (Beck Anxiety Inventory)

Bireylerin yaşadığı kaygının belirtilerinin sıklığını ölçmeye yönelik olarak Beck ve diğerleri (1988) tarafından hazırlanmış bir ölçektir. 21 maddeden oluşan Beck Anksiyete Envanteri-BAE, kendini değerlendirme türünde bir ölçektir. Ulusoy, Şahin ve Erkmen (1998) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinal formu üç psikolog tarafından ayrı ayrı çevrilmiş daha sonra ise yine bu üç psikolog tarafından İngiliz Dili ve Edebiyatında görev yapmakta olan, her iki dili de çok iyi bilen bir elemanın da katılımı ile ters çevirme işlemi yapılmıştır. Sonuçta orijinal maddeleri en iyi temsil ettiği düşünülen ifadeler seçilerek, Türkçe formu oluşturulmuştur.

III.III.II.II. Beck Anksiyete Envanteri'nin Güvenirliği

BAE'nin orijinali bilişsel kuram çerçevesinde "a priori" olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin özgün formunun test-tekrar test güvenirlilik katsayıları .75 ve .65 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının .92 olduğu belirtilmektedir.

BAE'nin Türkçe formunun, Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı toplam 177 psikiyatrik hastadan oluşan bir örneklem üzerinde yapılan çalışmada .93 olarak bulunmuştur. Madde test korelasyon katsayıları ise .45 ile .72 arasında değişmektedir. Ölçeğin bir hafta arayla uygulanması sonucu test tekrar test güvenirlilik katsayısı .57 olarak bildirilmiştir.

III.III.II.III. Beck Anksiyete Envanteri'nin Geçerliği

BAE'nin özgün formu, ölçüt bağıntılı geçerliği, STATI-T ($r=.48$) ve STAI-S ($r=.50$) ile yapılmıştır. Klinik gruplar ile yapılan çalışmalarda ölçeğin anksiyeteli hastaları, depresyonlu hastalardan anlamlı olarak ayırt edebildiği belirtilmektedir. Ayrıca BAE'nin anksiyeteli hastaları STAI'den daha başarılı bir biçimde ayırt edebildiğine dair veriler mevcuttur (Beck, Epstein, Brown ve Steer, 1988, Akt: Savaşır, 1997).

Türkçe formunda, ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmalarda, ölçeğin Otomatik Düşünceler Ölçeği ile korelasyonu .41, Beck Umutsuzluk Ölçeği ile .34, Beck Depresyon Envanteri ile .46, Durumluk Kaygı Envanteri (STAI-S) ile .45 ve Sürekli Kaygı Envanteri (STAI-T) ile .53 olarak bulunmuştur.

Yapı geçerliği için yapılan analizler sonucunda ölçeğin anksiyeteli grubu, diğer tanı gruplarından (depresyon, karışık ve kontrol gruplarından) anlamlı olarak ayırt edebildiği belirtilmektedir. Uygulanan faktör analizi sonucunda "Subjektif anksiyete" ve

“Somatik belirtiler” olmak üzere iki faktörden oluştuğu bildirilmektedir (Şahin ve arkadaşları, 1998).

III.III.II.IV. Beck Anksiyete Envanteri'nin Puanlanması

Ölçek, bireylerin son bir hafta içinde adı geçen semptomun kendilerini ne kadar etkilediğini, 0'dan (hiç bulunmaması) 3'e (dayanılmayacak şiddette bulunması) kadar olacak şekilde 4 kademeli biçimde değerlendirmelerini içermektedir. Puanlar 0 ile 63 arasında değişmektedir. Ölçek anksiyetenin fizyolojik yönünü değerlendirmektedir. 21 maddenin 4'ü duygu durum, 3'ü spesifik korkular, kalan 14'ü ise otomatik hiperaktivite, motor gerilim, genellenmiş anksiyete bozukluğu ve panik semptomları içermektedir.

III.IV.İşlem Yolu

Uygulamalar araştırmacı tarafından yapılmıştır. Eşlerin ölçeklere cevap verirken birbirlerini etkilememeleri için, kontrollü ortamlarda veya evlerinde ölçekler uygulanmıştır. Kapalı zarflar içinde ölçekler çiftlere verilerek ayrı ayrı doldurmaları istenmiştir. Araştırmaya katılanların kimliklerinin gizliliğini sağlamak ve buna bağlı olarak daha içten bilgiler elde etmek amacıyla katılımcıların isimleri istenmemiştir. Bunun yerine katılımcıların gerektiğinde bilgi verebilmek amacıyla sadece kendilerinin bildiği bir rumuz kullanmaları istenmiştir.

III.IV. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS paket programının 11.0 versiyonu kullanılmıştır. Evlilik uyumunu yordayan değişkenlerin tespiti amacıyla kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı iki farklı aşamalı doğrusal çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Aşamalı doğrusal çoklu regresyon analizi tablolarında:

B: Diğer bağımlı değişkenler aynı kaldığında her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisini gösteren regresyon katsayısını,

R: Yordayıcı değişken puanları ile çoklu doğrusal regresyon eşitliğinden yordanan puanlar arasındaki ilişkiyi gösteren çoklu korelasyon katsayısını,

R²: Bağımlı değişkenin yordayıcı değişkenlerce açıklanma yüzdesini gösteren çoklu belirtme katsayısını,

F: Her bir model için F değerini, ve

P: Anlamlılık düzeyini göstermektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma grubu ile ilgili betimsel istatistikler, araştırmaya katılan evli çiftlerin Evlilik Uyum Ölçeğinden aldıkları puanlara kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı uygulanan aşamalı doğrusal çoklu regresyon analizi sonuçları alt bölümler halinde verilmiştir. Regresyon analizlerinde, kadınların ve erkeklerin yaş, çalışıp çalışmama durumu, eğitim, evlilik süresi, evlilik biçimleri, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, çocuk sahibi olup olmamaları ve kaygı puanlarının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Tablolarda modellere ilişkin çoklu korelasyon katsayıları (R), çoklu belirtme katsayıları (R), son modele ilişkin regresyon katsayıları (B) ve her iki model için (kadınlar ve erkekler) F değerleri, t değerleri ve anlamlılık düzeyleri verilmektedir. Regresyon eşitlikleri tabloların altında ek olarak verilmiştir. Evlilik uyumunu yordamadığı için eşitliğe dahil edilmeyen değişkenlerle ilgili t değerleri ve anlamlılık düzeyleri de EK-4 ve EK-5'te verilmiştir. Ayrıca, araştırmada ulaşılabilen evli çiftlerden, evlilik biçimlerinin sadece iki çiftin görücü usülü ile evlenmiş olmasından dolayı evlilik biçimi değişkeni anlamlı bilgi vermediğinden analizlere dahil edilmemiştir.

IV.1.Araştırma Grubu İle İlgili Betimsel İstatistikler

Tablo1. Araştırma Grubunun Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Ranj	Ortalama
Yaş	22-57	35
Çocuk Sayısı	0-3	1
Evlilik Yılı	1-34	10

Tablo 2. Araştırma Grubu İle İlgili Betimsel İstatistikler

Değişkenler		Frekanslar	Yüzdeler (%)
Cinsiyet	K	49	50
	E	49	50
Çalışma	Evet	75	76,5
	Hayır	23	23,5
Eğitim	Okula gitmemiş	1	1,0
	İlkokul	20	20,5
	Ortaokul	3	3,1
	Lise	28	28,6
	Üniversite	33	33,7
	Yüksek L.	10	10,2
	Doktora	3	3,1
Tanışıklık Süresi	1 yıldan az	31	31,6
	1-2 yıl	17	17,3
	2-4 yıl	16	16,3
	4 yıldan fazla	34	34,7
Nişanlılık	Evet	80	81,6
	Hayır	18	18,4
Evlilik Bçm.	Kendi isteği	95	96,9
	Kendi isteği dışında	3	3,1

IV.II. Kadınların Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulgular

Kadınların evlilik uyumu puanlarına ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda iki değişik regresyon modeli elde edilmiştir. Bağımsız değişkenlerden yaş, çalışma durumu, eğitim, evlilik süresi, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, kaygı, çocuk sahibi olma değişkenlerinden sadece kaygı ve eğitim düzeyi değişkeni evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tablo 3. Kadınların Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi ve Regresyon Eşitliği

Yordayıcı değişken	B	R	R ²	F	Anlamlılık düzeyi (p)	t	Anlamlılık düzeyi (p)
Kaygı	-.721	.718	.516	50.151	.0000	-7.401	.000
Eğitim	1.350	.762	.581	31.901	.0000	2.668	.010
Sabit	48.838				.0000	16.24 2	.000

$$\text{Evlilik Uyumu} = 48.838 - .721 \text{ Kaygı} + 1.350 \text{ Eğitim}$$

Tablo 3. incelendiğinde, kadınlar için kaygı ve eğitim düzeyi değişkeninin evlilik uyumunu yordadığı görülmektedir. Tablo1'de, kaygı için korelasyon katsayısı R=.72 elde edilirken eğitimin eklenmesiyle korelasyon katsayısının R=.76'ya yükseldiği görülmektedir. Değişkenlerden kaygı ve eğitim değişkenlerinin evlilik uyum puanları varyansının %58'ini açıkladıkları görülmektedir. Sadece kaygı tek başına evlilik uyum

puanları varyansının %52'sini yordamaktadır.Eğitim ise varyansının %6'sını yordamaktadır.

IV.III Erkeklerin Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulgular

Erkeklerin evlilik uyum puanlarına ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda iki değişik regresyon modeli elde edilmiştir.Bağımsız değişkenlerden yaş, çalışıp çalışmama durumu, eğitim, evlilik süresi, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, çocuk sahibi olma değişkenlerinden sadece kaygı ve çalışma durumu değişkenlerinin evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir.

Tablo 4. Erkeklerin Evlilik Uyum Puanlarının Yordanmasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi ve Regresyon Eşitliği

Yordayıcı değişken	B	R	R ²	F	Anlamlılık düzeyi (p)	t	Anlamlılık düzeyi (p)
Kaygı	-.639	.610	.372	26.063	.000	-5.074	.000
Çalışma	-15.655	.698	.487	20.392	.000	-3.101	.003
Sabit	70.108					12.425	.000

$$\text{Evlilik Uyumu} = 70.108 - .639 \text{ Kaygı} - 15.655 \text{ Çalışma}$$

Tablo 4 incelendiğinde, erkekler için kaygı ve çalışma değişkeninin evlilik uyumunu yordadığı görülmektedir.Tablo 2'de, kaygı için korelasyon katsayısı R=.61 elde edilirken çalışmanın eklenmesiyle R=.70'e yükseldiği görülmektedir. Değişkenlerden kaygı ve çalışma değişkeni evlilik uyum puanları varyansının %48'ini açıklamaktadır. Tek başına

Sonuç olarak genel bir değerlendirmeye, araştırma bulguları kadınlarla erkeklerin evlilik uyumlarını yordayan değişkenlerin benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kaygı değişkeni, hem kadınlarda hem de erkelerde evlilik uyum puanlarını yordamaktadır. Kadınlarda kaygının ardından eğitim düzeyinin evlilik uyumunu yordadığı anlaşılmaktadır. Kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiği görölmektedir. Erkeklerde ise evlilik uyumunu kaygı ve çalışma değişkeni yordamaktadır. Ancak alışan erkeklerde, çalışmayan erkelere oranla evlilik uyum puanlarının düştüğü görölmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma demografik değişkenler ve kaygının evlilik uyumu ile ilişkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç çerçevesinde 50 kadın ve 50 erkekten oluşan 100 evli kişiye kişisel bilgileri öğrenmek için Kişisel Bilgi Formu, evlilik uyumlarını ölçmeye yönelik Evlilik Uyumu Ölçeği (Locke ve Wallance, 1959) ve kaygı düzeylerini belirlemek için Beck Anksiyete Envanteri (Beck, 1988) uygulanmıştır.

Bu bölümde ise araştırmanın bağımsız değişkenleri olan kaygı, eğitim, yaş, çalışıp çalışmama durumu, evlilik süreleri, evlilik biçimleri, evlenmeden önceki tanışıklık süresi ve çocuk sahibi olmalarının evlilik uyum puanlarını yordayıp yordamadığına ilişkin bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır ve elde edilen bulgular literatür ışığında değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular cinsiyete göre iki ana başlık altında tartışılmıştır.

V.I. Kadınların Evlilik Uyumu Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Kadınların evlilik uyum puanlarına ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda iki değişik regresyon modeli elde edilmiştir. Araştırmanın başında evlilik uyumu ile ilişkisi olabileceği düşünülen değişkenlerden, sadece kaygı ve eğitim düzeyi değişkeninin kadınlarda evlilik uyumunu yordadığı gözlenmiştir. Kaygı için korelasyon katsayısı $R=.72$ elde edilirken eğitim değişkeninin eklenmesiyle korelasyon katsayısı $R=.76$ 'ya yükselmektedir. Değişkenlerin ikisi birlikte ele alındığında evlilik uyumu puanları varyansının %58'ini açıklamaktadır. Kadınlarda evlilik uyumunu en iyi yordayan

değişkenin kaygı olduğu görülmektedir ve tek başına kaygı evlilik uyumu puanları varyansının %52'sini yordamaktadır. Arkasından %6 ile eğitim düzeyi gelmektedir.

Evlilik uyumunu yordayacağı inanılan yaş, çocuk sahibi olup olmama, tanışıklık süresi, nişanlılık, flört ve evlilik biçimi olarak belirlenen demografik değişkenlerin aşamalı regresyon analizi sonucunda evlilik uyumunu yordamadığı ortaya çıkmıştır. Kadının yaşı, kaç çocuğu olduğu ve evlilik yılının evlilik uyumunu yordamadığı Kastro'nun (1998) araştırma bulguları ile tutarlılık gösterirken, Çabukça'nın (2000), yaş, cinsiyet, evlilik yılı, çocuk sayısı, eğitim ve iş değişkeni ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmanın sonuçları ile çelişkili görünmektedir. Çabukça (2000) demografik değişkenler ile empatinin evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdığı çalışmasında, sadece empatinin evlilik uyumunu yordadığı sonucuna varırken, bu araştırma, eğitim düzeyi ve çalışma durumunun da evlilik uyumunu yordayabileceğini ortaya çıkarmaktadır. Öte yandan Fışiloğlu'da (1992), evlilik yılı, çocuk sahibi olup-olmama ve yaş değişkenleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Ancak eğitim düzeyinin evlilik uyumunu yordayacağı bulgusuna varmıştır.

Dolayısıyla kadınların kaygı ve eğitim düzeyleri evliliklerini önemli derecede etkilemektedir. Kaygı düzeyi artıkça evlilik uyumları düşmektedir. Evlilik uyumu ile kaygı arasında negatif bir ilişki saptanmıştır ($t=-7.401$). Mcleod da (1994) kaygı ile evlilik kalitesi arasında bir ilişki saptamıştır. Çiftlerin ikisinin veya herhangi birinin kaygı bozukluğu yaşaması evlilik ilişkilerini zayıflatmaktadır. Dolayısıyla evlilik uyumlarında bir düşme söz konusu olmaktadır. Bilişsel-Davranışçı evlilik kuramları (Baucom ve Epstein,1990) evlilik fonksiyonlarında kaygının evlik uyumunu etkilediğini belirtmektedirler. Bu yaklaşıma göre, duygusal faktör olarak tanımlanan kaygı mutsuz evliliklerde önemli rol oynadığına inanılan 4 negatif duygudan biridir. Kaygının kadınlarda

ve erkeklerde evlilik uyumunu etkilediği sonucu, bilişsel-davranışı yaklaşımın öngörülleri ile tutarlıdır.

Öte yandan bulgular Dehle ve Weiss'in (2002) araştırmaları ile de tutarlılık göstermektedir. Kaygı, çiftlerin evlilik uyumlarını etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının ve erkeğin yaşadığı günlük hayattaki stresler, iş yükü, çocuk bakımı ve ekonomik problemler doğal olarak kişileri kaygılı bireyler yapmaktadır. Kaygı günlük hayatta depresyon kadar yaygın hatta daha sık karşılaşılan psikolojik bir durumdur. Değişik yaşantılara bağı olarak hissedilen bazen gerçekçi olmayan yoğun bunaltı korku ve endişeler kaygının yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu durum ilk önce kişiyi daha sonra yakın çevresini etkilemektedir (Kızlak, 1996).

Bu araştırmanın diğler önemli değişkeni olan eğitimin, kadınların için evlilik uyumları üzerinde etkili olduğı görülmüştür. Eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Kadınlarda eğitim düzeyi arttıkça evlilik uyumları da yükselmektedir. Çabukça (2000) eğitimin, evlilik uyumu üzerinde etkisinin olmadığı yönünde bulguya ulaşırken, Fışiloğlu'da (1992) bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde eşlerin eğitim düzeyleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar arasındaki farklılıkların örneklem grubunun farklılığından veya verilerin analizindeki işlem yolunun farklılığından kaynaklanabileceğı düşünülebilir.

Bu bulguya başka bir bakış açısıyla bakılırsa, eğitim düzeyinin artması empatik anlayışında artmasına neden olabilir. Empati olumlu sosyal davranışlara ve tutum değişimlerine yol açmaktadır ve empati eğitimle artırılabilir (Stephan ve Finlay, 1999, Akt: Çabukça, 2000). Kadınların eğitim düzeyleri yükseldikçe bu veriye dayanılarak empatik anlayışlarında da farklılaşma görülebilir. Eğitim ile evlilik uyumu arasındaki bu ilişki empatik anlayışın varlığından kaynaklı olabilir. Zaten Zubaroğlu'nun (1996) yapmış

olduğu bir çalışması ve araştırma bulgusu ise, Türk Ailesinde de empatinin çatışmayı çözdüğü ve evlilik uyumunu arttırdığı yönünde veriler vermektedir.

V.II. Erkeklerin Evlilik Uyum Puanlarının Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Erkeklerin evlilik uyum puanlarına ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda iki değişik regresyon modeli elde edilmiştir. Bağımsız değişkenlerden yaş, çalışıp çalışmama durumu, eğitim, evlilik yılı, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, çocuk sahibi olmaları içerisinde sadece kaygı ve çalışma durumu değişkenlerinin evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir.

Kaygı için korelasyon katsayısı $R=.61$ elde edilirken çalışmanın eklenmesiyle $R=.70$ 'e yükseldiği görülmektedir. Değişkenlerden kaygı ve çalışma değişkenleri evlilik uyum puanları varyansının %48'ini açıklamaktadır. Tek başına kaygı evlilik uyumunun %37'sini yordamaktadır. Arkasından çalışma %11 ile takip etmektedir.

Görülüyor ki, kaygı hem kadınların hem de erkeklerin evliliklerinde önemli bir değişkendir. Kadınlarda kaygıdan sonra eğitim düzeyi evlilik uyumunu yordarken, erkeklerde çalışma durumu evlilik uyumunu yordayan önemli ikinci değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumu düşmektedir. Kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de kaygı ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki saptanmıştır ($t=-5,704$). Dehle ve Weiss'in (2000) belirttiği gibi erkeklerde kaygının varlığı ve düzeyi evlilik uyumunu etkilemektedir. Kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de kaygı aynı etkiyi yapmaktadır.

Erkeklerin çalışma hayatındaki yerleri ve iş yüklerinin ağır olması sebebiyle çalışma değişkeninin evlilik uyumunu yordadığı düşünülebilir. Çünkü yapılan istatistik analiz,

çalışan erkelerin çalışmayan erkeklere oranla daha düşük evlilik uyumları olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, çalışmayan işsiz erkeklerin evlilik uyumlarının daha yüksek olur şeklinde bir sonuç vermemektedir. Lawyer ve Risch (2001) evliğin ilk beş yılında özellikle ilk bir yılında boşanmaların arttığını ortaya çıkaran araştırmasında, boşanma sebeplerin biri olarak erkeğin işini göstermişlerdir. Erkeğin ekonomik statüsü, işteki konumu, işi ile aile yaşantısını dengelemedeki sıkıntılar evlilik uyumunu etkilemektedir.

Özellikle Türk toplumundaki ekonomik sıkıntılar, evi geçindiren aile reisi konumundaki erkek için sıkıntı kaynağı olarak düşünülebilir. Çünkü işsizlik ve ekonomik sıkıntının aile içindeki stresi arttırdığı ve bundan kaynaklı uyumunda bozulduğu düşünülebilir.

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

Bu çalışma, demografik değişkenler ile kaygının evlilik uyumunu yordayıp yordamayacağını ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Araştırma sonunda yaşın, evlilik yılının, çocuk sayısının, evlenmeden önceki tanışıklık süresinin ve evlilik şeklinin evlilik uyumunu yordamadığı ortaya çıkmıştır. Başta ilişkisi olabileceği düşünülen bu değişkenlerin, verilerin analizi sırasında evlilik uyumu ile ilişkisi gözlenmemiştir. Bu sonuç yurt dışında yapılan bazı çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Kaygı değişkeni araştırma sonunda önemli bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Bir çok alanda yapılan çalışmalarda olduğu gibi evlilik alanında da kaygı, ilişkiyi, bireyi ve davranışları olumsuz yönde etkileyen bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların ve erkeklerin evlilik uyumlarını etkileyen kaygı, evlilik uyumunu en fazla yordayan değişkendir.

Eğitim ve çalışma değişkeni kaygıdan sonra evlilik uyumunu yordayan diğer değişkenler olarak karşımıza çıkmıştır. Kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe, uyum da artmaktadır. Toplumumuzda kadınların eğitim seviyesinin yükseltilmesi gerektiği bir kez daha önem kazanmıştır. Aile hayatını ve bireylerin günlük hayatını etkileyen evlilik yaşantısı, eşlerin mutlu ve uyumlu olduğu sürece sağlıklı bir şekilde devam eder. Özellikle bizim kültürümüzde kadının aile-evlilik yaşantısındaki rolü göz önüne getirilirse, kadının eğitim seviyesinin yukarı çekilmesi gerektiği daha iyi anlaşılır.

Kadınlarda eğitim, evlilik uyumu ile ilişkiliyken erkeklerde de çalışma değişkeninin evlilik uyumu ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışan erkeklerde evlilik uyumunun,

çalışmayan erkeklere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Erkeklerin çalışma hayatlarındaki stres, ekonomik olarak sıkıntı çekmelerinin doğal olarak ev yaşantılarına ve evliliklerine yansıdığı düşünülebilir. Toplumumuzda yaşanan ekonomik sıkıntılar, iş koşulları, işteki ortam, ailede reis konumunda olan baba için bir stres kaynağı olmaktadır. Ailenin geçimini sağlayan taraf olan erkek, bu durumları evliliğine ve aile yaşantısına yansıtıyor olabilir. Çalışmama veya işsizlikte bir stres kaynağı olabilir. Ancak, ülkemizde son yıllarda ortaya çıkan ekonomik bunalımlar bir çok bireyin işsiz kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle işsizlik ülke genelinde yaygın bir sorundur. Bunun yanında, aile içinde evin geçimini sağlayan rolündeki erkeğin işsiz olması durumu aile içerisindeki stresi artırır ve uyuma olumsuz yönde katkıda bulunurken aynı zamanda aile içinde ortaya çıkan sorunları çözmek için bir yardımlaşma ve bütünleşme durumu da ortaya çıkartmış olabilir. Buna bağlı olarak da evlilik uyumunda bir azalmaya yol açması beklenen işsizlik durumu tam tersi bir etki yapmış olabilir.

Bu araştırma sonucunda, evli çiftlerle daha fazla araştırma yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Yurt içi literatürü incelendiğinde aile ve evlilik danışmanlığına yönelik çalışmaların son yıllarda yapıldığı görülmektedir. Evrensel bir olgu olan evlilik, niteliği açısından kültürlere özgü özellikler taşımaktadır. Bu yüzden Türk kültürüne özgü verilerle, evlilik uyumunun diğer değişkenlerle ilişkisi incelenmelidir. Türk toplumunda yaygın olan görücü usulü evlilik ile evlilik uyumu arasındaki ilişki incelenebilir. Bu araştırmanın başlangıcında görücü usulü ile evlenmenin, evlilik uyumunu yordayıp yordamayacağı incelenmek istendiği halde bu araştırma için seçilen evli çiftler arasında görücü usulü ile evliliğe rastlanmamıştır. Bu yüzden bu değişken ile araştırma yapılamamıştır.

Sonuç olarak;

1. Evlilik uyumu, değişik sosyo-ekonomik düzeylerde farklılaşabilir. Alt ve üst sosyo-ekonomik koşullara sahip çiftler arasında evlilik uyumunu etkileyen sebepler araştırılabilir. Kaygı gibi eşlerin duygusal ve fiziksel yapısını etkileyen psikolojik değişkenler belirlenip evlilik uyumu arasındaki ilişkiye bakılabilir.

2. Betimsel bir çalışma olan bu araştırma, daha geniş bir örneklem grubu seçilerek tekrar edilebilir.

3. En son olarak evlilik uyumu deneysel bir çalışma şeklinde yapılabilir. Bilişsel-davranışçı evlilik terapisi, danışma merkezlerine başvuran çiftler arasından bir grup oluşturulup uygulanabilir. Evlilik uyumları terapi öncesi ve sonrası karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

AZİZOĞLU-BİNİCİ, Semra. “Psikolojik Yardım İçin Başvuruda Bulunan Ve Bulunmayan Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerinin Karşılaştırılması.” (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2000.

AZİZOĞLU-BİNİCİ, Semra ve HOVARDAOĞLU, Selim. “Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin (EKDÖ) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması.” *Türk Psikoloji Dergisi*, II, sayı 38, 1996: 66-76.

BAUCOM, Donald H, EPSTEIN Norman ve LATAÏLLADE, Jaslean. “ Cognitive-Behavioral Couple Therapy.” In A.S. Gurman & N.S Jacobson (Eds.), *Clinic Handbook of Couple Therapy* (3rd edition), p.26-28, 2002.

Cognitive Factors In Marital Disturbance. In K.S. Dobson & P.C Kendall (Eds.), *Psychobot Cognition*, pp.351-385, San Diego, C.A: Acadamic Press, 1993.

BAUCHARD, L. Genevieve. “Personality And Marital Adjustment: Utility Of The Five-Factor Model Of Personality.” *Journal Of Marriage And Family*, III, sayı 61, 1999: 32-69.

BIRTCHNELL, J. "Attachment-detachment, Directiveness, Receptiveness; A System For Classifying Interpersonal Attitudes And Behavior." *Journal Of Medical Psychology*, sayı 60, 1987: 17-27.

ÇABUKÇA, Fazlı ve TUTAREL-KIŞLAK, Şennur. "Empati Ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi." *Aile ve Toplum Dergisi*. 25.04.2003
<www.google.com |>

DEHLE, Crystal ve WEISS, Robert. " Associations Between Anxiety And Marital Adjustment." *Journal Of Psychology*, Vol. 136, Issue 3, 2002: 1-43.

DEMİR, Ayhan ve FIŞILOĞLU, Hürol. "Loneliness And Marital Adjustment Of Turkish Couples." *Journal Of Psychology*, Vol.130, Issue 2, 1999: 35-69.

FENDRICH, M. Ve DİĞERLERİ. "Family Risk Factors, Parental Depression And Psychopathology In Offspring." *Developmental Psychology* , Vol.26, Issue 1, 1990: 40-50.

FIŞILOĞLU, Hürol. "Consenqueneous Marriage And Marital Adjustment In Turkey." *Family Journal*, Vol.9, Issue 2, 2001: 215-222.

GEÇTAN, Engin. *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitapevi, (13. Baskı), 1997.

GÖKMEN, Arda. “Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük Ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2001.

GRAY-LITTLE, Bernadette ve DİĞERLERİ. “Marital Power, Marital Adjustment And Therapy Outcome.” *Journal Of Family Psychology*, Vol.10, Issue 3, 1996: 292-303.

GORDON, Kristina C ve DİĞERLERİ. “The Interaction Between Marital Standards And Communication Patterns: How Does It Contribute To Marital Adjustment?” *Journal Of Marriage And Family*, Vol.25, Issue3, 1999: 211-225.

GÜNAY, Okan. “Evlilik Uyumu ve Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2000.

GÜNDOĞDU, F. Betül. “Otistik ve Normal Çocuğu Olan Anne-Babaların Evlilik Uyumlarını Algılamaları ve Bazı Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 1995.

HATIPOĞLU, Zeynep. “Bazı Demografik Değişkenlerin ve Evlilik Çatışmasının Evli Eşlerin Evlilik Doyumundaki Rolü.” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Odtü, 1993.

“Evli Eşler Arasında Çıkan Çatışmalar ve Bazı Demografik Değişkenler İle Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki.” *III. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi Kitapçığı*, 1996:287-291.

KASTRO, Rosita Morlevi. “Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1998.

KIZLAK, K. “ Depresif Duygu Durum, Nörotizm, Bilişsel Şemalar ve Şemalarla Tutarlı Pozitif ve Negatif Bilgi İşleme.” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 1996.

KUNG, W. Winnie. “The Intertwined Relationship Between Depression And Marital Distress: Elements Of Marital Therapy Conductive To Effective Treatment Outcome.” *Journal Of Marital And Family Therapy*, Vol.26, Issue 1, 2000: 51-63.

KOCADERE, Müge. “İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Çalışma.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, 1995).

Lawyer, Michael G. ve Risch, Gail S. “Time, Sex And Money.” *America*, Vol.184, Issue 16, 2001.

- ÖZGÜVEN, İ. Etkem. *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları, (I.Baskı), 2000.
- ÖNER, Necla ve LeCompte A. *Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, (I.Basım), 1983.
- SAVAŞIR, Işık ve DİĞERLERİ. *Bilişsel Davranışçı Terapiler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği, (II.Baskı), 1998.
- SAVAŞIR, Işık ve HİSLİ-ŞAHİN, Nesrin. “ Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler.” Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997.
- SARISOY, Murat. “Otistik ve Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumları.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi, 2000.
- SABATELLİ, Ronald M. “Measurement Issues In marital Research: A Review And Critique Of Contemporary Survey Instruments.” *Journal Of Marriage And Family*, Vol.50, 1988: 891-915.
- SABATELLİ, Ronald M. Ve BARTLE-HARING, Suzanne. “Family Of Origin Experiences And Adjustment In Married Couples”. *Journal Of Marriage And Family*, Vol.65, Issue 1, 2003: 195-210.

TUTAREL-KIŞLAK, Şennur. “Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması.” *3P Dergisi*, Sayı 7, Cilt I, 1999:50-57.

“Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon İle Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma.” (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 1995.

TÜMER, A.Batı. “Evli Çiftlerde Gözlenebilen Çatışma Odakları ve İletişim Sorunları.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 1998.

TOROS, Fevziye. “Zihinsel ve/veya Bedensel Engelli Çocukların Anne Babalarında Anksiyete, Depresyon ve Evlilik Uyumunun Değerlendirilmesi.” *3P Dergisi*, sayı 10 (3), 2002: 267-276.

YILMAZ, Ayşen. “Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler.” (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2000.

Zubaroglu, S. “Türkiye’de Çocuklu Eşler Arasındaki İletişim Biçimleri Ve İletişim Çatışmalarının Çözümlemesi.” IX. Ulusal Psikoloji Kongresi, 1996.

Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışma, Mersin Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma programı için hazırlanan yüksek lisans tezi gereği yapılmaktadır. Çalışmanın konusu, kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik ile ilişkisini incelemektir. Hedefimiz tek tek kişiler hakkında değerlendirme yapmak değil; bazı genel eğilimleri belirlemektir. Bu nedenle size adınız, adresiniz veya kimliğinizi belli eden herhangi bir bilgi sorulmayacaktır. Sizin düşüncelerinizin genel eğilim içerisinde etkisini görebilmek ve çalışmanın güvenilirliğinin yüksek olması için sorulara samimi cevaplar vermeniz gerekmektedir. Sorulara verilen cevaplarda doğru ya da yanlış aranmamaktadır. Tek doğru cevap sizin samimi görüşlerinizdir.

Eşinizle aynı rumuzu kullanmanız cevaplarınızın araştırmaya katılmasını sağlayacaktır.
Yardımlarınız ve avırdığınız zaman için teşekkür ederim...

ARŞ.GÖR. F.ÇAĞLA GÜRSOY
MERSİN ÜNİVERSİTESİ

1. Rumuz:
2. Cinsiyetiniz: K () E ()
3. Yaşınız:.....
4. Çalışıyor musunuz?
Evet () Hayır ()

.....Cevabınız "evet" ise ne iş yaptığınızı açıkca yazınız.

5. Eğitim durumunuz?
 - a) Okula gitmemiş (okur-yazar) ()
 - b) İlkokul mezunu ()
 - c) Ortaokul mezunu ()
 - d) Lise mezunu ()
 - e) Üniversite mezunu ()
 - f) Yüksek lisans ()
 - e) Doktora ()

6. Kaç yıllık evlisiniz?

7. Çocuğunuz var mı?

Evet () Hayır ()

..... Cevabınız "evet" ise kaç tane çocuğunuz var?

8. Eşinizle evlenmeden önceki tanışıklık süreniz?

a) 1 yıldan az ()

b) 1 ile 2 yıl arası ()

c) 2 ile 4 yıl arası ()

d) 4 yıldan fazla ()

9. Nişanlılık dönemi yaşadınız mı?

Evet ()

Hayır ()

10. Eşinizle evlenmeden önce flört etmiş miydiniz, ettiyseniz ne kadar süreyle flört etmişiniz?

Evet ().....süreyle etmiştik.

Hayır ()

11. Eşinizle kendi isteğinizle mi evlendiniz?

Evet ()

Hayır ()

.....Cevabınız "evet" ise evlenme biçiminiz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

a) Flört veya arkadaşlık dönemi sonucunda evlendik. ()

b) Ailemin önerdiği ve bana da uyduğunu düşünerek evlendim. ()

c) Başka.....

..... Cevabınız "hayır" ise kendi isteğiniz dışında evlenme biçiminiz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

a) Tanışıklık veya arkadaşlık dönemi yaşamadan görücü usülü evlendim. ()

b) Ailemin zoru ile evlendim. ()

c) Başka.....

EK-2

EVLİLİK ÖLÇEĞİ

1-Ölçeğin bu maddesinde, evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığını inandığınız kutunun içine çarpı (x) koyunuz.

(Açıklama: Ortadaki “mutlu” sözcüğü üzerindeki kutucuk, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinden çok büyük doyum ve mutluluk duyan azınlığı temsil ederek derecelenmiş bulunmaktadır.)

çok mutsuz

MUTLU

çok mutlu

Aşağıdaki maddelere verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz. Yukarıdaki ilk maddeyi atlamayınız. (Size uygun gelen ifadenin altına X işareti koyunuz.)

9..Eşin akra-balarıyla anlaşma	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Arasına anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamadığımız olur	Hemen her zaman anlaşamayız	Hiç anlaşamayız
2.Aile bütçesinin idare etme						
3.Boş zaman etkinlikleri						
4.Duyguların ifadesi						
5.Arkadaşlar						
6.Cinsel ilişkiler						
7.Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)						
8.Yaşam felsefesi						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanına (X) işareti koyunuz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- () erkeğin susması ile
- () kadının susması ile
- () karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı faaliyetlerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- () hepsini
- () bazılarını
- () çok azını
- () hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- () Dışarıda bir şeyler yapmayı
- () Evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

- () Dışarıda bir şey yapmayı
- () Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- () Sık sık
- () Arada sırada
- () Çok seyrek
- () Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

- () aynı kişiyle evlenirdiniz
- () farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- () hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- () hemen hemen hiçbir zaman
- () nadiren
- () çoğu konularda
- () her konuda

Bebek Anksiyete Ölçeği

İçinde insanların kaygılı ya da endişeli oldukları zamanlarda yaşadıkları bazı belirtiler verilmiştir. Lütfen her kalemeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra her maddedeki belirtinin bugün dahil son bir haftadır sizi ne kadar rahatsız ettiğini yandaki uygun yere (X) işareti koyarak belirleyiniz.

	Hiç	Hafif düzeyde Beni pek etkilemedi	Orta düzeyde Hoş değildi ama katlandım	Ciddi düzeyde Dayanmakta çok zorlandım
1. BESLENİNİZİN HERHANGİ BİR YERİNDE UYUŞMA VEYA KARINCALANMA	☐	☐	☐	☐
2. SICAK/ATESE BASHALARI	☐	☐	☐	☐
3. BAĞAKLARDA NALSİZLİK, TİTREME	☐	☐	☐	☐
4. GEYŞEYEME	☐	☐	☐	☐
5. ÇOK KÖTÜ ŞEYLER OLACAK KORKUSU	☐	☐	☐	☐
6. BAŞ DÖNMESİ VEYA SERSEMİLİK	☐	☐	☐	☐
7. KALP ÇARPINTISI	☐	☐	☐	☐
8. DENGENİZİ KAYBEDECEĞİNİZ DUYGUSU	☐	☐	☐	☐
9. DENİŞETE KAPILMA	☐	☐	☐	☐
10. SİNİRLİLİK	☐	☐	☐	☐
11. SOĞULUYORMUŞ GİDİ OLMA HİSSİ	☐	☐	☐	☐
12. ELERDE TİTREME	☐	☐	☐	☐
13. TİTREKLİK	☐	☐	☐	☐
14. KONTROLÜ KAYBETME DUYGUSU	☐	☐	☐	☐
15. NİSFES ALMADA GÜÇLÜK	☐	☐	☐	☐
16. ÖLÜM KORKUSU	☐	☐	☐	☐
17. KORKUYA KAPILMA	☐	☐	☐	☐
18. KİMEDE HAZIMSIZLIK VEYA RAHATSIZLIK HİSSİ	☐	☐	☐	☐
19. BAYGİNLİK	☐	☐	☐	☐
20. YÜZÜN KIZARMASI	☐	☐	☐	☐
21. TERLEME (SICAKLIĞA SAĞLI DİĞİL)	☐	☐	☐	☐
TOTLAM İŞARET SAYISI	☐	☐	☐	☐

EK-4**Evlilik Uyumunu Yordamadığı İçin Eşitliğe Dahil Edilmeyen Değişkenlerle İlgili t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri**

KADINLAR	t	Anlamlılık Düzeyi
Yaş	-.420	.676
Çalışma	-1.068	.291
Evlilik Yılı	-.864	.392
Çocuk	-1.480	.146
Tanışıklık süresi	.516	.608
Nişanlılık	-.676	.503
Flört	.272	.818
Evlilik Biçimi	-.547	.587

EK-5

Evlilik Uyumunu Yordamadığı İçin Eşitliğe Dahil Edilmeyen Değişkenlerle İlgili t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri

ERKEKLER	T	Anlamlılık Düzeyi
Yaş	-.127	.676
Eğitim	1.831	.291
Evlilik Yılı	-1.336	.392
Çocuk	-1.205	.146
Tanışıklık süresi	-.010	.608
Nişanlılık	-1.919	.503
Flört	-.376	.818
Evlilik Biçimi	-.132	.587